

Dorpskrant Nederhemert is een uitgave van de Dorpsraad Nederhemert.

De redactie bestaat uit:

Jenny van den Broek	Dirk Brugmans
Willemien Hobo	Gerda Kooijman
Wim van der Toorn	René van de Werken

Info en tips:

Voor het aanleveren van tips, artikelen:
dorpskrant@dorpsraadnederhemert.nl

Verspreiding en abonnementen:

Dorpskrant Nederhemert wordt gratis verspreid onder alle inwoners van Nederhemert. Mensen buiten Nederhemert kunnen een abonnement nemen. Een ophaalabonnement kost € 20,- en een abonnement per post kost € 30,- per jaar.

Bezorging, klachten, nieuwe abonnees:
Dirk Brugmans 06-22838436

Vormgeving: G. Kooijman

Advertenties:

De Dorpskrant Nederhemert wordt bekostigd door advertenties. De prijzen zijn als volgt:

KLEUR:

Hele pagina	- € 550,- per jaar
Halve pagina	- € 275,- per jaar
Kwart pagina	- € 137,50 per jaar

ZWART-WIT:

Hele pagina	- € 110,- voor 1 uitgave
	- € 400,- voor 1 jaar
Halve pagina	- € 55,- voor 1 uitgave
	- € 200,- voor 1 jaar
Kwart pagina	- € 27,50 voor 1 uitgave
	- € 100,- voor 1 jaar
Achtste pagina	- € 17,50 voor 1 uitgave
	- € 55,- voor 1 jaar

Digitaal

Website: www.dorpsraadnederhemert.nl.
Facebook: Dorpsraad Nederhemert
Twitter: @DorpsrNhemert

Verantwoordelijkheid

De redactie van de dorpskrant draagt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud van de bij hen aangeleverde artikelen.

Contact met de gemeente:

Hebt u klachten over allerlei zaken binnen Nederhemert die ook de gemeente aan gaan, denk aan kapotte verlichting, verstopte riolering, overlast e.d., bel dan altijd met telefoonnummer. 0418-681681. Daar wordt u te woord gestaan en zo nodig doorverbonden. Wanneer de gemeente meermaals niet op uw klachten heeft gereageerd, kunt u contact opnemen met de dorpsraad.

De contactpersonen binnen de gemeente zijn:

Nicole Heerius-van Duinen, dorpscoördinator van de gemeente Zaltbommel. Zij is bereikbaar op het nummer 0418-681645 of 06-29024749.

Binnen de politie is er ook een contactpersoon voor de dorpen. Voor ons is dat Ingrid Visser, te bereiken via telefoonnummer 0900-8844

Juni 2020

Van maart tot juni. Dat is de periode waarin de nieuwe dorpskrant weer tot stand is gekomen. Het is ook de periode van de lockdown. Ik weet natuurlijk niet hoe het anderen verging maar voor mij was in het begin het geven van geen handen meer aan de ander, de maatregel die heel diep ingreep. Elkaar de hand geven is iets wat heel diepgeworteld zit in de omgang met elkaar. Wanneer je iemand een hand geeft geef je hiermee gelijkwaardigheid aan. Van oudsher laat je zien dat je geen bedreiging vormt voor de ander. Het straalt in een normale omgang eerlijkheid, loyaliteit en soms ondergeschiktheid uit: Als de koning ons een hand geeft, neemt hij het initiatief en moeten wij wachten tot hij de hand uitsteekt. Voor mij heeft het geven van een hand iets van een verbondenheid op een officiële manier. We hebben ergens een relatie, we gaan samen wat doen, wat organiseren, we hebben of krijgen iets gemeenschappelijks.

Wanneer we een willekeurige ander een hand gaven vroegen we ons meestal niet af wat de ander met z'n handen gedaan had. Mensen hoesten, krabben, peuteren in hun neus, frutten tussen hun tanden... Je hebt niet veel fantasie nodig om je de hand van zo iemand een paar tellen daarna voor te stellen. Je gaf onbekommerd en naïef handen. We keken elkaar in de ogen, maakten contact, 'hugden' wat af en dit alles gaf ons een goed gevoel.

Alles veranderde na de maatregel dat we geen handen meer mochten schudden. In het begin vergisten we ons nog heel vaak. Hoe ingeworteld zat deze gewoonte! Niet vreemd. Het is een eeuwenoude gewoonte, dat is er met een dag niet uitgeschuurd.

Maar dat in een paar weken je gevoel zo 180 graden kan draaien dat je van bovengenoemd goed gevoel bij handen geven een diep schuldgevoel, een grote schrik, kunt hebben wanneer je je vergist (en de ander ook), dat je elkaar dan bijna dodelijk verschrikt aanstaart en 'sorry' zegt... dat zal zomaar niet wennen.

Het zal nog heel lang duren of misschien nooit meer hetzelfde zijn. Hopelijk vinden we in de toekomst weer het vertrouwen in elkaar. En als we weer een hand gaan geven, dan geven we aan dat we naast respect en gelijkwaardigheid ook verantwoordelijkheidsgevoel hebben en een heel groot vertrouwen in de ander.

Gerda Kooijman-Groeneveld

Nieuwtjes van de dorpsraad

Nieuwtjes van de Dorpsraad.

Bij het schrijven van het stukje voor de dorpskrant van maart hadden we nog geen idee van wat de situatie zou zijn op het moment dat U de krant zou kunnen lezen.

Inmiddels weten we met zijn allen, dat we een andere tijd zijn ingegaan.

Een tijd van afstand houden, maar ook van omkijken en zorgen voor elkaar.

Door alle maatregelen zijn een groot aantal zaken, die we op de agenda hadden staan, niet doorgestaan of uitgesteld.

Natuurlijk is dat jammer, maar gezondheid gaat voor.

We mogen ons gelukkig prijzen, dat we in een dorp wonen, waar er boodschappen gedaan worden voor je als je niet naar buiten kan en waar we de ruimte hebben om toch even naar buiten te kunnen zonder dat we te dicht bij elkaar komen.

Dit alles heeft een grote impact op onze samenleving, waar we met elkaar (oud, jong en alles daartussen) mee om zullen moeten leren gaan.

We wensen degenen die een dierbare hebben verloren veel sterkte toe.

We kunnen plannen maken, maar zoals we nu ervaren hebben, kan het ineens anders gaan en staan we met zijn allen stil.

Gelukkig worden de maatregelen allemaal iets soepeler, maar we moeten wel ons verstand blijven gebruiken, mede voor onze medemensen.

We wensen U allen wijsheid, saamhorigheid, gezondheid en sterkte toe.

Herinrichting Hofstraat

Er zijn een drietal schetsontwerpen gemaakt, welke wij in de vergadering hebben besproken met elkaar, waarna we ons advies hebben doorgegeven aan de projectleider.

De projectleider neemt dit mee in zijn overleg met de klankbordgroep en zal ons op de hoogte houden van de ontwikkelingen.

Trottoirs

René van der Werken heeft een aantal knelpunten wat betreft toegankelijkheid van de trottoirs doorgegeven.

Dodenherdenking

Op 4 mei hebben wij als dorpsraad een krans gelegd op het kerkhof en de mensen herdacht, die voor onze vrijheid zijn gesneuveld.

De burgemeester heeft namens de gemeente eveneens een krans gelegd.

75 jaar bevrijding - 5 mei 2020

In het hele land hebben we te maken gehad met plannen en evenementen die geen doorgang konden vinden.

Op een heel andere manier hebben we zo kunnen ervaren wat het is om niet vrij te zijn. Wij hadden echter de luxe van een woning, genoeg eten en drinken en geen gevechten. We kunnen ons dus maar beperkt voorstellen wat de mensen in de oorlog hebben meegemaakt,

maar we zijn met onze neus op de feiten gedrukt, dat vrijheid een groot goed is.

Aftredend en herkiesbaar

Aangezien er geen tegen kandidaten zijn aangemeld, zijn Arie Verheij en Walter Esch herkozen in ons bestuur.

Parkeerplaatsen Nederhemert Zuid

Eindelijk na 2 jaar, zijn de parkeerplaatsen onder aan de dijk gerealiseerd in Nederhemert Zuid.

Parkeerplaatsen kerkhof

Vanuit het extra budget hebben we een bijdrage aangevraagd om parkeerplaatsen te maken bij het kerkhof. Deze aanvraag is goedgekeurd.

De parkeerplaatsen zullen dit jaar gerealiseerd gaan worden.

Straatnaambordje

Vanuit de Molendwarsstraat naar de Sleutelbloemstraat was het voor onbekenden in ons dorp niet duidelijk welke straat ze inreden. Er is een straatnaambordje besteld en dit zal zo spoedig mogelijk opgehangen worden.

Bankjes

Een aantal mensen heeft ons gevraagd om te kijken of er bankjes geplaatst kunnen worden op de route Zietfortseweg – Nieuwstraat en op Nederhemert Zuid.

Er is de laatste weken veel gewandeld, waardoor deze vraag is ontstaan.

We gaan kijken of dit gerealiseerd kan worden en mocht het mogelijk zijn dan kijken we op welke locaties ze geplaatst zouden kunnen worden.

Volgende vergadering

De volgende vergadering zal zijn op maandag 7 september 2020 om 19.30 uur in dorpshuis de Gaarde. Mochten er dringende zaken zijn, dan kunt U contact met ons opnemen, zodat we op tijd actie kunnen ondernemen.

Verder kunt U om 19.00 uur voorafgaand aan de vergadering langs komen met vragen en of adviezen voor de Dorpsraad.

We hopen en wensen, dat U allen gezond blijft en dat we met elkaar gezond door deze vreemde tijd mogen komen en er het beste van kunnen maken naar omstandigheden.

Heel veel leesplezier.

Willemien Hobo – Rooijens

Onze kleinste Hèmertsen

RENS

I.v.m. de situatie rondom corona is
bezoek beperkt mogelijk.
Wees welkom, maar graag vooraf een seintje.
Of welkom op ons kroonfeest op D.V. 27 juni
van 14.00 uur tot 17.00 uur.

Uit liefde geboren
danken wij God, dat jij
voortaan bij ons mag horen

RENS PIETER

17 maart 2020

11.37 uur ♥ 3550 gram ♥ 55 cm

Henri & Elizabeth van Zandvliet - Oomen
Yinthe en Kian
Schoolstraat 1 5317 JS Nederhemert

Anna

5 april 2020

Verwonderd en zo dankbaar
Wat ben je prachtig, lieve

Anna

Geboren uit liefde
Kostbaarder dan goud
Een nieuw leven
Aan ons toevertrouwd

Wesley, Wouline en Carlijn Oomen
Hofstraat 5317 JN Nederhemert

Onze kleinste Hèmertsen

Dankbaar en blij zijn wij
met de geboorte van onze zoon en broertje

BOAZ

Sander Willem Johannes

05.27 U ✎ 4100 G ✎ 55 CM

7 april 2020

Sander & Lydia
Nina en Lynn den Hartog

Molendwarsstraat 5317 NP Nederhemert

Zo klein als je bent,
zo groot is het wonder van leven.
Niemand heeft je tot nu toe gekend,
behalve God, Hij heeft je ons gegeven.

BOAZ
7 april 2020

Gerlinde

9 april 2020

Met dankbaarheid en grote vreugde ontvangen wij
uit Gods hand een dochter en zusje.

Gerarda Machteld Berendina

Gerlinde

is geboren op: 9 april 2020

Nico en Lisette Bioch - van de Welering
Ruben - Jessica - Christian

Boterbloemstraat 40, 5317 NH Nederhemert

Onze kleinste Hèmertsen

Laurie

17 april 2020

We zijn blij met jou erbij!

Laurie

Cornelia Joziena

17 april 2020

15:56 uur • 49 cm • 3162 gram

Dochter van:

Marc en Hanneke van Wijnen

Zusje van:

Olivier ♥ • Merle

Molenstraat • 5317 JH • Nederhemert

WWW.PAPERENGOUDE.NL

AVA

27 april 2020

VREUGDE
ZEGEN
LEVEN

DOOR GOD GEGEVEN
IN LIEFDE ONTVANGEN.

MARGARETHA JACOBA
ALEXANDRA

ANNE & CORIANNE VAN DER ZALM
SARAH, LOÏS,
RHODÉ, ARON

MOLENSTRAAT | 5317 JE NEDERHEMERT

Onze kleinste Hèmertsen

Carmen Leonora

30 april 2020 ♥ 3548 gram ♥ 48 cm

Dochter van Jan van Wijk & Helena Gomez Corredor.
Zusje van Josè Alèjandro, Nelson Emilio.

Nijverheidstraat , 5317 NL Nederhemert.

Vanaf een wolkje viel een traantje,
van een engeltje, lief en klein.
Het was van blijdschap en liefde,
hij had er zo graag bij willen zijn.
Het begin van een nieuw leven,
zo heel erg mooi en klein.
Het is eigenlijk niet te omschrijven,
hoe blij wij met jou zijn.

Lisa

01.05.2020

Graag willen we jullie ons zusje laten zien,
een andere keer mag dat wel misschien.
Wij knuffelen nu met Lisa de hele dag,
we hopen dat u over een poosje wel komen mag.
Lotte, Emma en Jesse

De Heere, Die leven gaf en leven spaarde,
verblijdde ons met de geboorte
van een dochter en zusje

Lisa
Hendrika Cornelia

Leendert Struijk
Jannetje Struijk - Bernouw
Lotte, Emma en Jesse

Kapelstraat
5317 JP Nederhemert

Onze kleinste Hèmertsen

Lieke

4 mei 2020

Dank aan God,
Schepper van het leven,
Die ons een dochter heeft gegeven.

Graag overleggen wanneer
kraambezoek mogelijk is.

Dankbaar en blij zijn wij met de
geboorte van onze dochter

Lieke

Huiberdina Catharina

19:22 uur | 51 cm | 3390 gram

Niels en Willemijn Gelderblom
Molendwarsstraat 2, 5317 NP Nederhemert
N: 06-31205986 W: 06-33178106

Anique

7 MEI 2020

Lief
Klein
Uniek
Bijzonder
Gods wonder

Antonique Ariane Nicole

7 mei 2020, 04:11 uur, 4150 gram

Anique is het zusje van Jariinka, Jannelyn en Roëlle

Adriaan & Jannette Egas
Molensstraat 71
5317 JE Nederhemert
J: 06-23533378 / A: 06-51364805

Nieuw bedrijf in Nederhemert

Nieuw bedrijf in Nederhemert: Planten van Wim

Het valt eigenlijk niet te missen. Aan het begin van de Molenstraat staat sinds december regelmatig een donkere vrachtwagen op de dam bij nummer 1. Met wat amateuristisch detectivewerk op internet blijkt dat Planten van Wim daar is gevestigd, tijd voor een praatje. Wim Tamminga is nog druk bezig met wat klanten tussen de olijfbomen als ik het erf op

loop. Zijn vrouw Janneke heeft de koffie al klaar dus ik kan haar alvast vragen hoe ze in Hèrmet terecht zijn gekomen. "We zijn na ons huwelijk in Meeuwen gaan wonen, dat is nu 4 jaar geleden ongeveer. Daar hadden we een loods gehuurd in het dorp, want we woonden daar in een starterswoning. Maar met de komst van onze dochter Ruth waren we toch op zoek naar iets waarbij Wim meer bij huis zou zijn met de planten. Toen kwamen we deze locatie tegen en dat bevalt ons tot nu toe heel goed". Janneke werkt zelf in het Zonnelied, maar probeert af en toe nog een dagje in te plannen dat ze meegaat naar de markt. "Want het is gewoon leuk om te doen en je moet er toch een beetje in blijven, anders heeft Wim meer aan zijn personeel als aan mij".

Wim is ondertussen ook aangeschoven, een eigen ondernemer is altijd bezig zeggen ze weleens. "Ik verkoop niet echt aan huis, maar als klanten het vragen kunnen ze wel iets op

komen halen. Vier dagen in de week sta ik op de markt van woensdag tot zaterdag in Uithoorn, Mijdrecht, Maastricht en Voorburg.

Zondag en maandag is ons weekend en dinsdag wordt de handel gehaald of gebracht." Maar hoe begin je nu in de planten? "Vanaf mijn 13e werkte ik eigenlijk al in de bloemen. Bij een bloemenkiosk hielp ik in het begin voor een kaassoufflé en portie nasi zeg maar, alleen ik vond het leuk om te doen en dat heb ik een jaar of 10/11 gedaan. Ook een groenopleiding gevolgd. Daarna 2 jaar iets anders en toen kwam het punt van nu of nooit. Dus na ons huwelijk ben ik voor mezelf begonnen. Eerst nog met bloemen erbij, maar daar ben ik na 1,5 jaar mee gestopt. Planten trekt mij toch meer, ieder seizoen heeft wel wat en je kunt jezelf er beter in onderscheiden." Je begint onderaan de ladder qua plaatsen op de markt, maar na verloop van tijd kom je via connecties er een beetje tussen.

En hoe was het tijdens de lockdown en de coronacrisis? "Op vele plaatsen was de markt dicht, dat bepaalt de veiligheidsregio dus dat verschilt nog per gebied. Ik kon 8 weken nergens terecht en als je dan van collega's hoort dat het goed loopt waar het wel mag, dan baal je daar wel van. Op veel markten mocht alleen 'food' worden verkocht en geen 'non-food'. Op zaterdag kon ik nog een standplaats bemachtigen en verder heb ik via de website en

facebook verkocht en die bestellingen rond gebracht. Gelukkig kunnen we nu weer de markt op en hopelijk blijft dat ook zo." Als ik van de dam loop tegen 9 uur trekt Wim nog even een paar vijgen opzij, de wagen moet nog geladen worden voor morgen nadat de planten water hebben gehad.

René van de Werken

Namen op huizen

't Badje

Als we door de Molenstraat heen fietsen, komen we langs een aantal huizen met namen. Dit keer stoppen we op nummer 67, 't Badje. Wat is het verhaal hier achter?

Het huis werd in 1952 gebouwd door Wouter (Wotje) en Marie van Ooijen. Hij heeft hier gewoond tot 1993. Oktober/november 1993 kochten Kees en Wilma het huis. Na een verbouwing gingen ze er in april 1994 wonen.

De kinderen die later kwamen, gingen regelmatig naar opa en oma. Als ze naar huis moesten zei opa Hèmert altijd: "Naar 't Badje allemaal!" Als ze dan aan opa vroegen: "Waarom zegt u 't Badje", zei hij: "Ga dat maar aan Broer van Ooijen vragen". Dit hebben we gedaan.

Broer vertelde toen het volgende. Achter de schuur bij ons ligt een groot grasveld. Dit was vroeger landbouwgrond en een stuk bongerd. Aan het begin van het grasveld loopt het naar beneden. Als het vroeger hard regende of er hoog water in de sloot was, liep dat gedeelte onder water. Ze hadden het dan over 't Badje.

Kees en Wilma Oomen

Nieuwe bewoners (1)

Even voorstellen...

Wij zijn Nicky (35), Angela (36), Senna (11) en Kayden (9) de Groot en wonen in het oude huis van Jan van Wijk aan de Boterbloemstraat 18.

We komen oorspronkelijk uit Oud-Heusden, maar dat is helaas het Oud-Heusden niet meer wat we eigenlijk oorspronkelijk gewend zijn.

Doordat we allebei nogal druk bezig zijn met ons werk, namelijk ons eigen transportbedrijf, zochten we een plekje waar we werk en rust goed konden combineren. Dit omdat we in Oud-Heusden toch wel erg geleefd werden.

En dat hebben we gevonden in Nederhemert!
😊 Wat een heerlijke rust en gastvrije mensen! We wisten de eerste dagen niet waar we in terecht kwamen.

We zijn op zich best wel mensen die op zichzelf zijn, maar dit wordt door het Corona virus wel net even wat te veel op de proef gesteld. Het is lastig om in te schatten wat we moeten doen zeg maar.

Dit ook voor de kinderen om nieuwe vriendjes te maken.

We hopen nog vele jaren hier te kunnen blijven wonen, en hopen dat we de komende tijd iedereen wat beter leren kennen.

Bedankt voor deze leuke manier om ons voor te stellen!

Groetjes Nicky, Angela, Senna en Kayden de Groot

(Wilt u zich als nieuwe inwoner van Nederhemert ook even voorstellen, mail dan naar renevandewerken@outlook.com)

Nieuwe bewoners (2)

Hallo Allemaal,

Wat leuk om ons te mogen voorstellen aan iedereen in Nederhemert.

We zijn een druk, ondernemend gezin, bestaande uit Jack Noordermeer (42), Danielle (39), Jessica (18), zoon Sam (16) en onze kleinste spruiten Amy van 4 en Joanne van 3.

Ons avontuur begon toen we een tweede zaak in Waspik gingen openen. BTS (Boten Totaal Service, voor al het onderhoud, schade en spuiten van boten) en Biesbosch-botenverhuur (voor het huren van luxe Peton boten voor een dagje varen).

Om in de buurt te gaan wonen gingen we op zoek naar een nieuw thuis. Dat hadden we al snel gevonden. Gerard Vos werd gebeld om het huis te bekijken en de deal was snel gemaakt. We waren op slag verliefd 😊.

Op 19 februari werden we trotse eigenaren van de prachtige boerderij op Maasdijk 26.

Een mooie woning met veel buitenruimte voor alle beesten en kinderen. Veel groen en water in de buurt. Voor waterliefhebbers is dat erg fijn. Wat een rijkdom.

Ondanks de coronacrisis mochten we al veel vriendelijkheid ontvangen. Zo werd de school door juf Bok voor Amy opengedaan zodat ze even kon kijken.

En lag er een lief kaartje in de bus om ons welkom te heten in Nederhemert.

We hopen snel wat beter kennis te maken.

Tot ziens in 't prachtige Nederhemert 😊.

Nieuwe bewoners (3)

Mijn geduld werd op de proef gesteld! Maar in juli 2019 ben ik van Giessen naar Nederhemert verhuisd.

Het is heerlijk om hier te wonen, het appartement is mooi, en ik voelde me er ook gelijk 'thuis'.

Door hartproblemen doe ik het wat rustig aan. Ik vind het fijn om voor anderen te zorgen. Dat is ook wat ik altijd heb gedaan!

Heerlijk dat m'n kleinkinderen nu zelf naar me toe kunnen komen. Gelukkig kan ik er zelf nog op uit, want inmiddels is m'n 11e kleinkind geboren.

Nederhemert is een mooi dorp met vooral vriendelijke mensen. Ik hoop nog lang te mogen genieten van dit mooie plekje.

Nellie Weerman.

In juli 2019 ben ik in Nederhemert komen wonen. Mijn vorige woonplaats was Giessen. Daar heb ik 20 jaar gewoond. Geboren in Zwijndrecht heb ik op verschillende plaatsen gewoond. Nederhemert is voor mij niet onbekend, omdat mijn dochter met haar gezin hier alle lange tijd woont. Daardoor kwam ik al vaak hier, ook met de kleinkinderen mee op een oma- en opa-morgen op school. Omdat mijn man al lange tijd ziek is, en niet meer thuis kon wonen, keek ik uit (met hulp van de kinderen) naar een andere woning.

Toen er in Nederhemert appartementen werden gebouwd heb ik ernaar geïnformeerd, en er een gekregen. Het hele proces heb ik meegemaakt van begin tot het eind. Als ik bij m'n dochter was ging ik altijd even kijken hoever het gevorderd was.

De vrouw met de hond

Als dorpsbewoners hadden we allen, met uitzondering van enkele ouderen, een eenparig felbegeerde vurige wens. We wilden BEVRIJD worden. BEVRIJDING krijgen van een last die ons belemmering gaf. De hunkering groeide en het verlangen werd heftiger. En steeds vaker werd de wens van de BEVRIJDING uitgesproken. Wat hebben we met elkaar toch flink gemopperd.

Wij wilden een zendmast!

Wij voelden ons buitengesloten van de buitenwereld. Bellen konden we bijna niet, pinnen al helemaal niet, internet deed het zwak. In andere dorpen kon dat wel. Omliggende dorpen kregen wel een zendmast. Die waren voldoende bereikbaar. Wij voelden ons opgesloten. Wij wilden erbij horen. En herinnert u het nog hoe vaak we buiten of boven moesten bellen en we konden een ander nog niet bereiken?

We hebben hem gekregen! En als ik samen met mijn hond langs onze zendmast wandel, dan hoor ik gezoem, het zachte geronk van onze zendmast!

Het was een mooie, stille lenteavond.

Ik liet mijn hond uit voor de laatste ronde van die dag. Het was stil op straat. Geen mens was er te zien. Toen we het dorp uitliepen en de rotonde naderden, zag ik tot mijn verbazing drie ooievaars boven op onze felbegeerde zendmast zitten. "Zeg, wat stelt dit voor?", riep ik naar de ooievaars. Vlug greep ik in mijn roszak naar mijn mobiele telefoon om een foto te maken. Maar die lag thuis. Ik riep naar de drie die hoog en verheven op de mast zaten: "Zitten blijven jullie, totdat ik terugkom met mijn camera!" M'n hond had nog geen plasje gedaan en toch maakte ik direct rechtsomkeer. Ik rende samen met mijn hond, zo hard als ik kon, door onze straat, richting huis. Ik woon in een straat met veel vrouwen en veel honden.....

Mijn hond liet ik thuis en fietste snel weer terug naar de rotonde om een foto te kunnen maken. En jawel hoor, ze zaten er nog alle drie. Van links en rechts, voor en achter schoot ik diverse plaatjes. Ik houd ervan om de natuur en dieren vast te leggen met een foto.

Eenmaal klaar begon ik een dialoog met die drie.

“Zeg, nu moeten jullie eens even heel goed naar mij luisteren! Deze ludieke actie van jullie kan ik niet echt waarderen. Wij zijn een authentiek dorp en willen kindjes krijgen op de ouderwetse wijze. Maar ik heb jullie wel door hoor!”

Een ooievaar, een hele ouwe,
Kreeg genoeg van al dat sjouwen.
Een baby hier een baby daar,
Het werd hem allemaal te zwaar.
Ook kan ik sprak hij met een zucht,
Steeds minder tegen die lucht.
Ik hou van baby's, echt waar, heus!
Maar steeds zo'n wurm onder je neus.
Het ruikt zo naar, het ruikt zo vies,
Die lucht van poep, die lucht van pies.
Nu zit ik hier en weet je het alvast,
Ik stuur ze voortaan per zendmast!

“En nu...opzouten...hup....wegwezen!” riep ik. En zo stond ik al luid te praten. Ja, kom op zeg! Vroeger had je een babyboom als de stroom uitviel. Tegenwoordig als internet het niet meer doet. Stel dat onze zendmast voor een onbepaalde tijd niet meer zoemt omdat er ooievaarsnesten in zitten?

In Hurwenen, ook een dorp in de Bommelerwaard, staat een hoogspanningsmast met maar liefst eenendertig ooievaarsnesten erin! Als dat bij ons gebeurt dan hebben we een babyboom in de zendmast. Of stel dat de zendmast buiten werking raakt omdat er zoveel ooievaarspoep bovenop ligt? Zwangerschapstesten zijn dan niet aan te slepen...

En het gevolg hiervan? Ik kan dan niet met goed fatsoen, samen met mijn hond, over de stoepen in ons dorp lopen in verband met een kinderwageninfarct.

Laten we zeer zuinig zijn op onze begeerde zendmast en ervoor waken dat ze terugkomen, zodat we vierentwintig zeven ons kunnen vermaken. En als ze er weer in zitten, stuur ze dan asjeblieft weg. Heel ver weg.....

Koninklijke onderscheiding

Koninklijke onderscheiding in Nederhemert

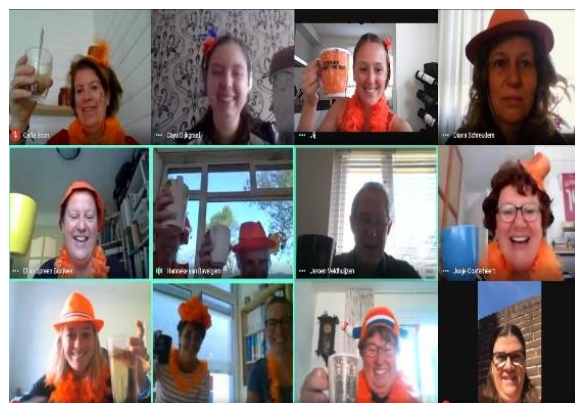

Op vrijdag 24 april zat Jeroen Veldhuijzen, die directeur van een basisschool is, thuis in een videovergadering met zijn team. Plotseling verscheen er een onbekende man in beeld. In eerste instantie was hij een beetje verbolgen over het feit dat er een buitenstaander "ingebroken" had in de vergadering, maar deze man was op zoek naar Jeroen Veldhuijzen, want hij had een boodschap voor hem.

Die man bleek dus onze burgemeester te zijn met de boodschap dat Jeroen de Koninklijke

Onderscheiding Lid in de Orde van Oranje-Nassau is toegekend. Het initiatief om hem hiervoor voor te dragen kwam van het leerkrachtenteam en ouders van zijn school. Zij hadden er dus voor gezorgd dat de burgemeester kon "inbreken" in hun videovergadering.

Hij ontvangt deze onderscheiding voor vrijwilligerswerk dat hij al sinds 1984 doet. Zo is Jeroen leider van de kindernevendienst van de Hervormde Gemeente Well/Ammerzoden, voorzitter van Hamarithi, voorzitter van dorps huis De Gaarde, oud-bestuurslid en vrijwilliger van de patiëntenvereniging voor Anusatesie en ambassadeur voor het

Jeugdfonds Sport en Cultuur. Daarnaast is Jeroen buiten schooltijd zeer actief voor leerlingen en personeel. Hij staat hulpbehoevende gezinnen van school bij met het regelen van financiële zaken.

Ondanks het feit dat de officiële uitreiking nog moet plaatsvinden, was het voor Jeroen en zijn familie een feestelijke dag.

A wedding photograph of a man and a woman walking outdoors. The man is on the left, wearing a dark grey suit, white shirt, and light-colored tie. He has a boutonniere on his lapel. The woman is on the right, wearing a white wedding dress with a floral pattern and a light blue shawl. She has red hair styled in a braid and is holding a bouquet of flowers. They are both smiling and looking at each other. The background is a soft-focus green landscape. The photo is framed by a white border decorated with pink roses and greenery. A green banner at the top contains the text 'Getrouwd!'. At the bottom, the names 'Christoffel & Margreet' and the date '7 mei 2020' are written in a decorative font. A call to action is at the very bottom.

Getrouwd!

Christoffel & Margreet

7 mei 2020

Ben je ook pas getrouwd? stuur je foto naar iemand van de redactie!!

Stewardess bij EasyJet

De dochter van de fietsenmaker dat hoor ik vaak voorbijkomen, maar mijn naam is toch echt Diane van den Berg. Ik ben 23 jaar jong en heb 3 broers, 3 zussen en ook nog twee lieve neefjes en twee knappe nichtjes. Ruim een jaar vlieg ik als stewardess bij EasyJet en daar wil ik jullie graag wat meer over vertellen.

Hoe zal ik eens beginnen? Vorig jaar werd mij ook al gevraagd om in de dorpskrant te schrijven, maar toen kwam ik eronder uit, dankzij mijn broer. Nu lukte dat niet. Nadat Willemien na drie keer bellen mij eindelijk te pakken kreeg, heb ik een week nagedacht of ik het wel of niet zou doen. Ik dacht: "Laat ik het maar doen, want anders bellen ze me volgend jaar weer." Ik zal mijn best doen om een leuk verhaaltje voor jullie op te schrijven over mijn werk. Een 'bijzonder' beroep, maar dat valt allemaal wel mee.

Mijn vader is een reislustige man en dat heb ik van hem overgenomen. Ik ben dol op reizen en onderweg zijn, te lang thuis zitten is niets voor mij. Vroeger gingen we vaak met het hele gezin

op reis. Zo gingen we 2 keer per jaar naar Roemenië voor het goede doel. Daarnaast heb ik als kind al veel van de wereld gezien tijdens vakanties en daar ben ik ook ontzettend dankbaar voor.

Toen ik tien jaar oud was gingen we met het gezin op vakantie naar China. Dit was de tweede keer voor mij dat ik ging vliegen. Dan vraag je je natuurlijk af en die eerste keer dan? Tijdens mijn eerste keer vliegen was ik pas twee jaar oud, dus daar weet ik niet veel meer van. De tweede keer vliegen vergeet ik echter nooit meer, ik vond het erg spannend, zo spannend dat ik de avond voor de lange reis zware oorontsteking kreeg en dus eigenlijk niet mocht vliegen. Gelukkig snapte de dokter dat er geen andere optie was en gaf hij mij een kuur, waardoor ik toch mocht vliegen. We vlogen met de bekende vliegmaatschappij KLM. Deze mooie maatschappij kent iedereen vast wel. Toen we bij de gate zaten te wachten keek ik naar buiten en toen zag ik veel vliegtuigen. Vliegtuigen vond ik altijd al geweldig, maar zoveel vliegtuigen tegelijk had ik nog nooit gezien, ik stond vol bewondering te kijken. Op dat moment kwam de bemanning van onze vlucht voorbijlopen, drie piloten en twaalf stewardessen. Ze liepen allemaal keurig netjes in een rijtje, ook hadden ze een mooi blauw pakje aan en ze straalden echt iets uit. Hoe ze daar liepen, het geluid van de koffertjes die over de grond heen rolden, het maakte allemaal veel indruk op mij als kind. Dat was het eerste moment dat ik dacht: "Later wil ik stewardess worden." De vliegreis duurde erg lang, ongeveer 11 uur. Daarbij kwam ook nog dat het een nachtvlucht was en dat betekende dat ik moest slapen. De lampjes gingen uit en het was de bedoeling dat ik ook ging slapen, maar dat lukte me met geen mogelijkheid. Toen mijn vader eindelijk sliep ben ik stiekem door het vliegtuig gaan lopen en uiteindelijk kwam ik bij de stewardessen achter in het vliegtuig. Ze zaten gezellig te kletsen met elkaar en ik mocht gezellig met ze mee kletsen. Ik kreeg een

bekertje drinken, een zakje met nootjes en ze wilde alles van me weten. Ik kan mij zelfs nog herinneren dat ik het met een stewardess zo gezellig vond, dat ze vroeg of ik een keer mijn lievelingseten bij haar kwam eten. Dat is helaas nooit gebeurd.

Na deze vliegreis ben ik nooit meer van gedachte veranderd, ik was vastberaden om stewardess te worden, maar dat word je niet zomaar. Na de middelbare school heb ik eerst de winkelopleiding verkoopspecialist gedaan en daarnaast bij de Albert Heijn in Zaltbommel gewerkt. Ik vond deze opleiding saai, maar ik moest hem afmaken. Ik was leerplichtig en nog veel te jong om te gaan vliegen. Toen ik die opleiding afgerond had, ben ik meteen doorgegaan naar het ROC in Amsterdam voor de opleiding luchtvaartdienstverlening. Ze hadden een verkort traject van twee jaar i.p.v. drie jaar, dat heb ik gedaan. In mijn eerste jaar ben ik vijf maanden naar Düsseldorf geweest voor een hotelstage. Dit kon ook in Nederland, maar ik wilde de Duitse taal graag beter spreken en dat is goed gelukt. Het laatste jaar heb ik stagegelopen in de aankomsthal van Schiphol bij Menzies Aviation. Het was een pittige stage. Zo kreeg ik te maken met koffers die vermist waren, kapotte bagage, vluchten die geannuleerd werden en vooral veel boze passagiers. Toch was dit een ontzettende leerzame tijd en ik heb het goed naar mijn zin gehad.

Toen kwam dan eindelijk het moment: ik had mijn papiertje! Dat betekende dat ik eindelijk kon gaan vliegen, of toch niet? Nou dat bleek dus iets makkelijker gezegd dan gedaan. Je moet aan verschillende eisen voldoen en de banen lagen niet voor het oprapen. Hier op het dorp zijn misschien niet zo veel stewardessen, maar in de randstad zijn het er een stuk meer. Na twee pogingen werd ik bij de derde poging eindelijk aangenomen. Toch ging daar nog een hoop aan vooraf. Alles wat daaraan voorafging noem je het sollicitatietraject en dat was best wel pittig. Eerst moest ik een standaard cv en motivatiebrief opsturen en daarna een video van mijzelf om het bedrijf te overtuigen waarom ze mij moesten kiezen. Toen ik daar doorheen was moest ik thuis intelligentietoetsen maken. Vervolgens werd ik uitgenodigd voor een selectie dag. Daar gebeurde het een en ander.

Allereerst werd mijn lengte opgemeten, daarna volgde de rest. Ik kreeg een Engelse test en daarna moest ik een groepsopdracht doen. Als afsluiting van de dag had ik nog het individuele gesprek. En ja hoor, het was eindelijk gelukt, EasyJet zag wel potentie in mij.

Acht maanden later moest ik naar London voor mijn training samen met vijf andere Nederlanders, drie Portugezen en veertien Engelsen. Drie weken lang, elke dag, werden we getraind op het type toestel waar ik op zou gaan vliegen, de airbus A319 en A320. Er komt iets meer bij kijken dan alleen eten en drinken rondbrengen. Veiligheid is prioriteit nummer aan boord. We werden getraind op alles: brand aan boord, een noodlanding, passagiers die onwel kunnen worden, deurprocedures, terroristische aanslagen, piloten of collega's die buiten bewustzijn raken en nog veel meer. Verder is het natuurlijk van belang om goede service te verlenen en vriendelijk te zijn naar de passagier. Wat er nog eens bij kwam is dat alles in het Engels was, de trainers in London spraken helaas geen Nederlands. In het begin was dat zwaar, maar het wende vanzelf.

Ik heb het erg naar mijn zin bij EasyJet en zal jullie wat meer vertellen over het bedrijf. Het is een Engels bedrijf met 344 vliegtuigen en 159 bestemmingen over het hele netwerk. Het is een prijsvechter. We vliegen in Europa en een klein stukje daarbuiten. Mijn thuisbasis is Amsterdam, maar als er personeel te kort is op een andere basis in Europa kunnen ze mij ook daar inzetten, alles wordt dan voor mij geregeld. Iedere dag kom ik weer thuis, dus ik vlieg gewoon op en neer. De langste vlucht vanaf Amsterdam is 5,5 uur en die doen we ook gewoon heen en weer. Het is soms hard werken, maar het is zeker de moeite waard. Vooral het lopen over Schiphol vind ik heerlijk om te doen, de drukte en al de vliegtuigen die je ziet is een prachtig gezicht.

Elke dag is weer anders, soms verloopt alles heel goed en ben je lekker op tijd weer terug,

maar soms gaat alles mis (denk aan storm Ciara een tijdje terug). Gebeurt dat, dan kan het

zomaar zijn dat je uren later dan gepland pas land in Amsterdam of dat je niet eens meer terug mag vliegen.

Als ik onderweg ben naar mijn werk weet ik nooit wat er die dag allemaal weer gaat gebeuren, maar dat vind ik juist zo leuk aan mijn baan. Ook vlieg ik elke dag weer met andere collega's. In Amsterdam heb ik er 300, na een jaar begin ik ze eindelijk wel te kennen. Soms is er een dag dat ik geen een collega ken, het wisselt heel erg. Gelukkig heb ik verder nooit echt hele gekke dingen meegemaakt aan boord. Misschien maak ik wel gekke dingen mee, maar is het voor mij al normaal geworden.

Hoe een werkdag eruitziet verschilt. Ik vlieg vaak vroeg, dan moet ik me om 6 uur in de ochtend aanmelden op Schiphol. Alles wordt besproken: het weer, of er passagiers aan boord zijn met een beperking, hoeveel passagiers, kinderen en baby's, de vliegtijd, of iedereen fit genoeg is, enzovoort. Vervolgens wordt er altijd een veiligheidsvraag gesteld (bijvoorbeeld: hoe lang een zuurstoffles gebruikt kan worden, wat je moet doen als er iemand niet goed wordt, enzovoort). Daarna loop je naar het toestel en check je in het toestel of de schoonmakers niets achtergelaten hebben, kijk je of alles aan boord is en check je de safety equipment. Vervolgens stappen de passagiers in, je helpt ze met de bagage en zorgt dat alles soepel verloopt. Daarna gaan de deuren dicht, dan moeten al snel de riemen vast, de veiligheidsdemonstratie wordt gegeven en een uur na aanmeldtijd gaan we de lucht in.

Na het landen mag iedereen eruit, je checkt of de passagiers niets vergeten zijn, ruimt alles op en maakt alles schoon. Daarna vliegen we verder naar de volgende bestemming of gaan we weer terug naar Amsterdam. Ik vlieg maximaal vier vluchten op een dag.

Voorlopig zit ik nog wel even goed bij EasyJet. De collega's zijn erg leuk en gezellig, het bedrijf is heel goed voor het personeel en er hangt een goede werksfeer. Het is een warm en persoonlijk bedrijf. Uiteindelijk is het mijn droom om de hele wereld over vliegen. Op dit moment vlieg ik wel, maar zie ik niet veel van de wereld. Ik wil meer zien dan alleen Europa. Als alles weer goed mag gaan en de mogelijkheid er is ga ik zeker de stap naar KLM maken. Dat wil ik stiekem toch wel heel graag, dus ik hoop dat het Corona-virus gauw voorbij is en dat alle luchtvaartmaatschappijen hun hoofd boven water kunnen houden. Dat hoop ik natuurlijk voor iedereen en niet alleen voor de luchtvaart. Ik heb sinds 17 maart niet meer gevlogen. Mijn laatste vlucht had ik 37 passagiers heen en 9 passagiers terug, terwijl er 186 passagiers aan boord kunnen. Dat heb ik nog nooit eerder meegemaakt.

Ik zou echt een heel boek over mijn werk kunnen schrijven, maar ik vind het wel genoeg zo. Ik hoop dat het nu een beetje duidelijk is wat mijn werk precies inhoudt. Ook hoop ik dat het leuk was om te lezen en wie weet zie ik iemand van jullie wel een keer aan boord. Dat zou leuk zijn!

Groetjes Diane

Twintig vragen aan Dien van Wijk

1. Naam;
- Dien van Wijk, ook wel Dien de Teuling, veel mensen dachten vroeger dat het een scheldnaam was, maar het was toch echt mijn achternaam.

2. Adres;

- Hofstraat 36

3. Geboorteplaats en datum;
- Well, 19 april 1939

4. Beroep/opleiding en waarom doe je dit;
- Geen.

5. Relatie;

- Weduwe van Piet van Wijk.

6. Hobby's;

- Puzzelen en breien.

7. Liefelingsmuziek;

- Heel veel, maar het liefst Nederlandstalig, dan kan ik een beetje meezingen.

8. Favoriete lectuur/boeken/film/serie;
- Vroeger veel gelezen, van alles eigenlijk wat mij leuk leek.

9. Doe je aan sport, zo ja welke sport en wat is er zo leuk aan;
- Vroeger aan schaatsen, maar nu niets meer, valt ook niet mee met deze leeftijd.

10. Liefelingseten;

- Uit de frietpan bij Leny, maar ik lust bijna alles.

11. Waar ben je trots op in je leven;
- Op mijn gezin, de kleinkinderen en de achterkleinkinderen.

12. Mooiste/leukste vakantieplek;
- Spanje.

13. Heb je ergens spijt van;
- Nee, ik niet hoor.

14. Wie bewonder je het meest en waarom;
- Mijn kinderen, ze staan altijd voor elkaar klaar als het nodig is. Dat is gewoon heel fijn om te zien.

15. Leukste jeugdherinnering;
- Wij hadden vroeger het altijd goed naar onze zin, buiten spelen met vrienden en vriendinnetjes.

16. Wie wil je ooit nog eens ontmoeten;
- Ik zou graag nog eens naar een concert van André Rieu willen.

17. Waar voel je je het meest bij betrokken;
- Bij mijn familie.

18. Wat zou je direct aanpakken als je een poosje burgemeester van Nederhemert zou zijn;
- Ik heb het goed naar mijn zin zo in Hèmert.

19. Wat vind je het leukste aan Nederhemert;
- Toen we vroeger in de Put gingen zwemmen, daar hebben we zoveel lol gehad. Ieder jaar moesten we het strandje weer klaar maken, maar het was altijd heel gezellig.

20. Aan wie moeten wij de volgende keer de 20 vragen stellen;
- Aai de Leur, Arie van Aalst.

René van de Werken

De school in Coronatijd

De school in Coronatijd.

15 maart, Nederland gaat in intelligente lockdown voor minstens 3 weken. Scholen gaan dicht, horecazaken moeten dicht, sportverenigingen moeten sluiten. Jeetje, wat gaat dit betekenen voor ons. De dag erna wordt er al veel duidelijk en zullen we een thuiswerkpakket ontvangen van de leerkrachten van de Wegwijzer, wat dat inhoudt is dan nog niet precies bekend. Aangezien mijn werkzaamheden in de zaak drastisch zijn verlaagd, is het besluit al snel genomen dat ik het met de kinderen ga doen. "Want jij hebt veel meer geduld ook als ik", nou dat werd aardig op de proef gesteld blijkt achteraf.

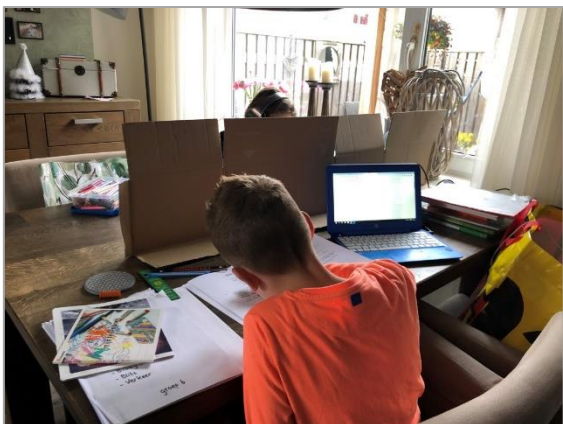

Als de pakketten door meester Fijan worden bezorgd, reageren ze alsof het 2 zakken met cadeautjes zijn. Maud met haar tas van groep 4 en Tijn van groep 6. We zijn allemaal wel nieuwsgierig wat erin zit en openen snel de tassen. Verschillende boeken, schriften en formulieren komen tevoorschijn en zelfs een tablet voor rekenen. Goh, dat kenden wij destijds niet. Snel ga ik op zoek naar het rooster en bekijk wat we die dag gaan doen. Het schema begint op maandag, maar het is al dinsdag. Dus we besluiten maar bij maandag te beginnen en zo de week af te werken, met soms wat extra werk om die ene dag in te halen. Eigenlijk gaat die eerste week best goed, de kinderen hebben goede zin en daardoor zijn vaak mooi op tijd klaar met hun werk. De

kinderen weten vaak zelf wat ze moeten doen en anders is er het bericht van de leerkracht via de mail of Parro.

De tweede week wordt het al iets lastiger en botsten we al wat vaker. 'Dat is niet goed hè. Jaaahh, jij wilt mij niet helpen!' of van mijn kant: 'Hoezo snap je dat nou niet, gister hebben we ongeveer hetzelfde gedaan'. Ook beginnen de irritaties onder de kinderen wat toe te nemen en dan loopt Guus van ruim 1,5 jaar oud ook nog rond die zijn aandacht wil hebben en anders er wel voor zorgt dat hij die krijgt. Dus dan moeten we even resetten en kunnen we weer door. In week 3 merk ik al dat ik wat coulanter word en af en toe zeg, 'als je dat hebt gelezen dan laat het maar zitten' of 'lees vanavond maar een stukje op bed', iets wat dan soms niet gebeurt natuurlijk. Gelukkig treffen we vaak mooi weer en kunnen de kinderen 's middags lekker naar buiten en als de kleinste naar bed gaat, is er even wat rust in huis. Vooral voor mij natuurlijk. Als aan het einde van de derde week de kinderen op zaterdagavond toch nog discussiëren wie tegen me aan mag liggen op de bank, dan haal ik opgelucht adem. Ze zijn me nog niet beu.

De lockdown wordt verlengd, dus de leerkrachten hebben weer een nieuw pakketje samengesteld. De kinderen beginnen school toch wel te missen (en ik ook), maar we zullen het er toch mee moeten doen de komende weken. En misschien nog wel langer, ook na de meivakantie. Voor Maud verandert er nog niet zo heel veel, maar voor Tijn toch wel. Die krijgt er aardig wat extra werk erbij, ook omdat hij in een aantal groepjes zit qua pluswerk en ook nog wat "huiswerk". Dus waar de één vaak rond de middag klaar is, moet de ander nog wel even door na de lunch. Is het humeur van de één niet opperbest, dan is dat ook niet bevorderlijk voor de hele sfeer in de woonkamer. Gelukkig hebben we nog Goede Vrijdag en Pasen om even te relaxen en geen schoolwerk om de dag mee te beginnen.

De schoolwerkdag is in week 5 nog geen half uur oud of er staat al een kartonnen schot op tafel om het zicht naar de ander te blokkeren en dat lijkt te helpen. Die week heeft Marcelle, op het eerste gezicht, een goed idee. Ze maakt de afspraak met Tijn en Maud om ze vroeg te wekken voordat ze naar haar werk gaat, zo kunnen ze op tijd aan hun schoolwerk beginnen en zijn ze vroeg klaar. Klinkt op zich prima, behalve als je dochter een ochtendhumeur heeft en daardoor totaal niet vooruit te branden is. Tussendoor vliegen de radslagen en handstanden om mijn oren in de woonkamer en is ze zelfs later klaar als gewoonlijk omdat ze bij elkaar opgeteld ruim een uur pauze neemt. Dat doen we dus niet meer.

Week 6 tellen we af naar de meivakantie en krijgen we te horen dat de scholen weer gedeeltelijk opengaan. We hebben onze draai

gevonden, natuurlijk moet je wel een beetje druk uitoefenen als je wilt dat ze het schoolwerk serieus maken, maar hoe lang ze erover doen moeten ze zelf maar weten. Dat werkt best aardig, maar de vakantie in het vooruitzicht doet ook een duit in het zakje uiteraard qua motivatie. We juichen even met zijn 3-en als vrijdagmorgen het schoolwerk erop zit: Vakantie!

Na de vakantie mogen ze weer naar school, al moeten we die maandag eerst thuis aan de gang want ze zijn op dinsdag en donderdag ingeroosterd. Halverwege de ochtend klappert het weer eens in de woonkamer, denk dat we allemaal weer even in het ritme moeten komen. Dus kort erna bied ik mijn excuses aan (bij deze ook aan de buurt) en andersom ook en gaan we weer aan de gang. Dinsdag en donderdag eindelijk weer naar school en ze hebben het gemist, want opgewekt en vol energie komen ze thuis. Die vrijdag weer thuiswerk en Maud gaat op eigen initiatief in de gang zitten. Tafeltje en een krukje neergezet en dat werkt heel prettig eigenlijk, omdat ze beiden hun concentratie beter vast kunnen houden. Alleen krijgen we daarna weer een discussie, want de volgende keer wil Tijn in de gang zitten. En zo zal het elke keer wel wat blijven de komende weken...

Dat ze weer naar school mogen is wel weer heerlijk. Een beetje rust in huis en ze hebben het gewoon nodig. Thuis leren gaat ook weer wat makkelijker daardoor en de vaart zit er goed in, waardoor ze 's middags lekker buiten kunnen spelen.

Vanaf 8 juni mogen ze weer naar school, dat wordt weer even schakelen. Mijn werk is weer hervat in aangepaste vorm en 1x in de week kan er weer gesport worden. Hopelijk dat alles weer snel bij het oude is, al staat de gezondheid natuurlijk voorop.

René van de Werken

Gedicht 'Het eiland'

Door mejuffrouw E. Knoop

(1893 – 1984)

Ik ken een heel klein plekje op d' aard
Nauw zichtbaar op de wereldkaart
Een stip - en als men 't wel beziet
't Verzinkt bij 't groot heelal in 't niet.

Gelegen aan de rand van de Bommelerwaard
Te bereiken als men de Maas overvaart
Maar, als men voor 't water zeer schrikt terug
Dan is er de dijk nog en anders de brug.

Van welken kant men 't naad'ren moog'
Het trots geboomt' rijst voor Uw oog
't Geheel doet als een bos zich voor
Met hier en daar een huisje tussen
't gebladerte door.

De klokkentoren domineert.
't Is of hij 't ganse dorp regeert.
Zijn spits in 't schemeravond-uur
Steekt donker af tegen 't blauw azuur.

'k Wil met dat dorpje U doen kennismaken,
Maar om niet uit 't verband te raken
'k Verzoek U mij te volgen op den voet.
Ik weet den weg, 't komt zeker goed.

Welnu daar staan we dan op Heusdens ouden
wal,
Vanwaar de veerman ons halen zal.
Hij heeft het bellen al gehoord,
Want met een flinken sprong gaat hij aan
boord.

Ziezo aan de kant is reeds onze boot,
De trap maar af, voorzichtig, neem de trappen
niet te groot.
Stap in, en nu geroeid naar de overzij
Waar onze wandeling begint door de wei.

Daar voor U op die hoogte ligt des veermans
huis.
Bij winterdag is 't daar soms lang niet pluis,
Wanneer de storm loeit, de regen nederplast
En 't water maar aldoor wast en wast.

Onze weg loopt nu tussen de weilanden door
In den zomer kan de zon hier branden hoor,
In den winter is 't er soms snerpnd koud
En verlangt men te zijn in de luwte van 't hout.

Het hekje door en we passeren de huisjes
buiten den dijk
Die drie zoo knusjes bij elkaar vormen een
aparte wijk
"Den Hoek" zoals de volksmond zegt.
't Hoekje zie ik niet in, 'k begrijp den naam dan
ook niet recht.

En wat Uw oog op den dijk aanschouwt
't Zijn boomgaarden, weiden, akkers - in den
winter onbebouwd,

Maar waar gij dan slechts hier en daar een
kool ziet staan
Golft in den zomer 't goudgeel welig graan.

Links hebt ge een woning, rechts een huis
Op 't ogenblik heel veel 't voorkomen van een
kluis.
De vensters dicht, geen gordijnen voor de
ruit
Wachtend op nieuwe bewoners om 't weer te
ontsluiten.

Een eindje van de weg, daar ligt de stille hoeve
Rustig en landelijk, lijkt t er best te vertoeven'
Rechts een huis, wederom op een hoogte
gelegen
In verband met het water, dat soms hoog is
gestegen.

In de theetuin willen we een ogenblik verpozen
En ons wat verkwikken met een glaasje
limonade frambozen
Onder de vrolijke muziek van de grammofoon
Op zichzelf niet onaardig, op den duur wat
monotoon.

De bijbehorende woning is de theeschenkerij
Theeschenkerij, ja en wat meer hoort erbij
Localiteit voor den gemeenteraad
En voor den ambtenaar van den huwelijksen
staat.

In de kamer rechts is 't dat de vroede vaderen
Van tijd tot tijd per jaar te zâam vergaderen
Daar wordt gewikt gewogen en gegist
En t wel en wee der burgerij beslist.

Een gewichtige sfeer kan 't soms daarbinnen
wezen '
Vooral wanneer het huwelijksformulier wordt
voorgelezen,
Want wie de zaal betreedt als bruidegom en
bruid
Gaat door dezelfde deur als man en vrouw
eruit.

Kom aan, 'k wil U nu onzen winkel wijzen
Verkoop uitsluitend en detail, tegen scherp
concurrerende prijzen
Suiker, koffie, thee, tabak en sigaren
Chocolade, munt en drop en alle
grutterswaren.

En wenst u een ansicht goede liên
Om familie en vrienden 't schoons van 't Eiland
te laten zien
Treedt binnen, zeker vindt u iets naar Uw
begeren
Voorwaar, voor onze zaak behoeven w' ons
heus niet te generen.

Daarvoor hebt ge het Gemeentehuis
Gij ziet me ongelovig aan, als had ik abuis.
't Is zoo, zie maar: "Toegang Secretarie" 't
staat duid'lijk te lezen
Al is 't niet groots, voor Gemeentezaken moet
men hier wezen.

Den hoek om, rechts nog een huis, dan hebt
ge aan Uw linkerhand de Kerk
Reeds eeuwenoud, maar toch nog hecht en
sterk
Daarnaast de klokkentoren, die met z'n vollen
klank
's Zondags de schare oproept tot bēe en tot
dank

Daartegenover de school, een beetje opzij
Waar de kind'ren worden gevormd tot leden
der Maatschappij
Kennis wijsheid en opvoeding wordt den jeugd
hier gegeven
Om bij 't verlaten der school mee te nemen in 't
verdere leven.

Hier zijn we dan haast uitgekeken
Over de rest valt weinig meer te spreken
Nog even 2 contrasten: Rechts een boerderij
uit 't grijze verleden
Ginds op die hoogte een andere, dagtekenend
van heden.

Recht toe, links omleidt het pad naar 't
Aalburgse veer

Vroeger de hoofdweg, sinds jaren niet meer.
 't Verandert alles met den tijd
 En zoo is met den dijk ook het verkeer verleid.

We willen terugkeren op onze schreden
 En nu het Bovendorp betreden.
 Op den hoek is 't waard, dat ge even stille
 staat
 Naar 't schone vergezicht, dat een blik op Wijk
 U biedt

Het huis aan 't einde van die laan
 Biedt woning voor twee gezinnen aan.
 De gevel met de onderdeur
 Komt zeker niet als modern u veur

Deez' plas dat is de Wiel, waarvan het
 oppervlak
 zoo roerloos, onbewogen, weerspiegelt elke
 tak
 De bomen aan den waterkant
 Voor jaren her, hier ingeplant.

Het laantje met de dennetjes aan weerszij
 Geeft toegang tot de Pastorij
 Beschenen door het zonnelicht
 Biedt ze aan: een vrolijk blij gezicht
 "De heuvel" staat op 't volgend hekje te lezen
 Wat de betekenis hiervan toch wel mag
 wezen?
 "Het Uilennest" had dan gauw afgedaan
 Had deze naam misschien geen recht van
 bestaan?

We komen thans aan een nuttig gebouw: "De
 Vereeniging"
 Gebruikt door Zondagsschool en jongeling.
 Maandagsavonds brengt er de zang "Nut en
 Genoegen" wat leven
 En eenmaal per jaar wordt er een uitvoering
 gegeven

"Het Kleine Kasteel" ertegenover met het grijze
 gesteente
 Bewoont de Burgervader, het Hoofd der
 Gemeente
 De tuin met den spar, die elks bewondering
 wekt
 Behoort bij het huis, dat mij buitengewoon
 trekt.

De boerderij van 't kasteel aan den overkant
 Geeft zomer en winter werk aan menige hand
 De bel op het dak verkondigt alle dagen
 Wanneer 't begin - wanneer het schaftuur heeft
 geslagen

Wat verderop, min of meer in de diepte, ligt
 des tuinmans huis
 Hoog water is ook hier een geweldig kruis.
 Dat heeft de winter van '26 bewezen
 Toen 't water tot zelfs in de kamers was
 gerezen.

Zoo naderen we 't eind, waar omringd door
 een gracht
 Het Kasteel zich verheft in al zijne pracht
 Een bouwwerk, dat iedere aanschouwer roemt
 Met recht een sieraad van het plaatsje noemt.
 Maar wat 't Eiland vooral z'n bekoring geeft
 't Zijn de bosschen, die men er heeft
 Zeer zeker zal 't U genoeg doen
 U thans nog te vermeien in 't geurige groen

Wij willen allereerst de singel opgaan.
 Waar overal prachtige bomen staan
 Eik, beuk en kastanje vindt ge hier
 Die hun kruinen verheffen hoog, krachtig en
 fier.

Hoe heerlijk zoo in 't rond te dwalen
 Beschut tegen de felle zonnestralen
 Door de takken en blaren, die omhoog
 Over Uw hoofden zich welven als een boog

Van de Singel gaan we naar de Buitenschans
 Onder andere wil ik U tonen thans
 Een treurbeuk, zoals ge er zelden een vindt
 Verspreidend zijn takken heel ver in het rond.

Een bank biedt U een zitplaats aan
In de schaduw zijner beukeblåan
En zoo geen tijd U bindt of uur
Kunt g' U verlustigen in de natuur.

Van de Buitenschans kan men op de
Binnenschans komen
Door een dam midden in de gracht genomen
De splitsing der paadjes naar alle zij
Heeft zeker tot den naam van Doolhof geleid.

Het heuveltje op, dan ziet ge beneden aan de
gracht
Een stompje van een eik, eenmaal toonbeeld
van kracht
Maar door een storm in zijn krachtig geweld
Werd de reus zeek'ren dag onmeedogend
geveld.

't Is een historische plek, want zoo de
geschiedenis geeft te lezen,
Moet in 1061 te Nederhemert een slag
geleverd wezen
Floris I, die in 't lommer van de rust hier genoot
Werd in zijn slaap door z'n vijand verrast en
gedood.

Het bos schijnt ook reeds eeuwenoud
Getuige den omvang van het hout
Van het forse geboomt, dat ten hemel zich heft
En onwillekeurig 't oog van den wandelaar
treft.

Ook hier telkens een bank, die een zijte U
biedt
Als nood' ze U uit: Zet U neer wandelaar en
geniet,
Geniet van de rust, die alom U omgeeft
Ver van 't aardsch gewoel, waarin de steed'ling
leeft.

Geniet, want hoor hoe zoet de vogels kweelen
Op tak en twijg in de struweelen
De lucht vervullen met hun vroolijk gefluit
Hun vreugde, hun blijdschap, ze schaatsen 't
uit.

Over 't bruggetje wandelen we naar 't
Doesebosch
Den grond onder de bomen dekt een tapijt van
mos
Door de nieuwe aanplanting is er wel een
andere toestand geboren
Maar zijne bekoring heeft het er geenszins
door verloren.

Zoo zijn we aan 't eind van onze wandeling
gekomen
En moet van 't Eiland worden afscheid
genomen
Ik hoop, dat 't bezoek naar genoegten is
geweest
En een prettige indruk blijft bewaard in de
geest

Ik ken een heel klein plekje op d' aard
Nauw zichtbaar op de wereldkaart
Een plekje, dat op 't groot heelal
Mij lief is, lief is bovenal!

Daar gaat een dominee voorbij

De predikanten van Nederhemert.

Uitgave van het boek: "Daar gaat een dominee voorbij" van Trees Blom

Woensdagmorgen 8 april is het boek '*Daar gaat een dominee voorbij*' aangeboden aan de plaatselijke predikant, ds. J. van Meggelen. De dominee kreeg thuis aan de pastorie het eerste exemplaar uitgereikt door de schrijfster van het boek, drs. Trees Blom. Het boek zou eerder op maandagavond 6 april aangeboden worden in het kerkelijk centrum van de Herstelde Hervormde Gemeente, maar door de coronacrisis kon dat geen doorgang vinden. In dit boek worden de vijftig predikanten beschreven die in Nederhemert de kansel bestegen, vanaf de intrede van de Reformatie tot heden. De meesten kwamen aan het begin van hun loopbaan, meteen na hun theologiestudie. Enkele predikanten ontwikkelden zich later tot landelijk bekende schrijvers of hoogleraar. Voor zover na te gaan, is dit in het boek opgenomen. Er is gebruik gemaakt van brieven, dagboeken en familie verhalen, die het geheel verlevendigen.

De geschiedenis van de predikanten is nauw verweven met de geschiedenis van Nederhemert, met de bevolking en met de bewoners van het kasteel, die heel lang het collatierecht voerden. Zo zien we een breed scala van predikanten, van ethisch tot christelijk gereformeerd. Nu de bewoners zelf hun predikant kiezen, heeft de meerderheid zich jaren geleden uitgesproken voor de Hersteld Hervormde Kerk. Bij de predikanten

zijn ook de vier pastorieën, die zij bewoonden, uitvoerig belicht.

Een belangrijke plaats is ingeruimd voor de beide kerken. Het zijn twee rijksmonumenten met een eeuwenoude geschiedenis van oorlogen en overstromingen. Afgebrand en opgebouwd, verkleind en uitgebreid vertellen zij hun eigen verhaal. Ook de monumentale inventaris komt aan bod. Daartoe behoren zes grafmonumenten en een uniek 17^e -eeuws Onze Vaderbord.

Trees Blom woonde vanaf 1982 op het Eiland Nederhemert en spitte samen met haar man Gerard Hoogbergen naar de geschiedenis van het kasteel, de huizen en bewoners van Nederhemert. Ondanks vernietigende branden en andere vernielingen konden veel opmerkelijke verhalen opgediept worden.

Het boek, 210 pagina's gebonden en afbeeldingen in zwart/wit is o.a. bij de uitgeefster te bestellen maar ook te koop bij 't Kloske in Nederhemert en kost € 19,50.

Dirk Brugmans

Restauratie Kerk Nederhemert-Zuid

De restauratie van de Kerk van Zuid nadert z'n voltooiing

Een verslag van de bouwcommissie.

Nadat in 2018 de eerste fase van de restauratie van het kerkje in Nederhemert Zuid was afgerond, begon het bij de kerkvoogdij toch weer een beetje te kriebelen.

De bouwcommissie

Immers deze restauratie was vooral beperkt tot de buitenkant van het gebouw en binnen was slechts 1 van de 6 grafmonumenten aangepakt. Maar, ook de 5 overige grafmonumenten (epitafen) waren dringend aan restauratie toe, en het stucwerk was slecht. Dat alles deed ons, samen met de kerkenraad, besluiten ook de binnenkant van het gebouw aan te pakken. Na overleg met de verantwoordelijke ambtenaren van de Provincie is ook besloten om het aan het gebouw vaststaande toegangshek tot de begraafplaats mee te nemen in het plan. Onder leiding van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebouwen Midden en Oost Nederland (SBKG), en na consultatie van een aantal restauratiebedrijven, werd een begroting opgesteld. De totale kosten zouden, inclusief begeleiding ca. € 216.000,= gaan bedragen. In dit bedrag zit ook een post voor monumentaal schilderwerk. Want, omdat ze er toch af moesten voor het stucwerk, worden ook de

houten wapenborden weer helemaal op kleur gebracht. Een immens werk, maar wel de moeite waard. Ze waren immers bijna kaal. Een belangrijke voorwaarde was wel dat de Provincie het project met subsidie zou ondersteunen.

Nadat we deze plannen voorbereid hadden was het wachten op 'groen licht' van de Provincie over de datum vanaf wanneer de subsidieaanvraag digitaal kon worden ingediend. Medio januari 2019 kwam het verlossende bericht: *'De subsidieaanvragen kunnen worden ingediend van 4 februari 2019 om 10.00 uur tot en met 30 september 2019 om 16.00 uur'*. Omdat toekenning gebeurt volgens het principe 'wie het eerst komt, het eerst maalt' zat secretaris-kerkvoogd Wim Schouten op 4 februari al vroeg achter de knoppen om er zeker van te zijn dat we vooraan in rij stonden. Groot was dan ook de teleurstelling dat we enkele weken later het bericht kregen dat er op de eerste dag al zoveel aanvragen waren ingediend dat het beschikbare budget ruim was overschreden. Om die reden was een loting toegepast waarbij wij misgevalen waren. Dat was wel slikken, maar we hadden gedaan wat we konden. Er bleef niets anders over dan berusten en ons voorbereiden om een volgend jaar D.V. maar weer een poging te ondernemen. Maar, zeer tot onze verrassing, en met dankbaarheid mochten we in september 2019 het bericht ontvangen dat we alsnog ruim € 130.000,= subsidie kregen omdat Provinciale Staten had besloten het budget voor 2019 substantieel te verhogen. Werkelijk een verrassing van de Provincie waar we niet meer op hadden gerekend. We konden dus aan de gang!

Evenals bij de vorige restauratie heeft Carola Kuijntjes ons weer geweldig geholpen met de samenstelling van een prachtige brochure waarin de plannen worden beschreven, die wij toezonden aan een aantal 'goede doelen fondsen', met verzoeken voor ondersteuning van ons project. Want, na subsidie blijft er nog een 'gat' te vullen van ca. € 86.000,=. En dat is,

na alle inspanningen van voorgaande jaren, en de daaraan verbonden lasten, nog altijd een flink bedrag voor onze achterban. De eerste die 'over de brug kwam' is de gemeente Zaltbommel met een stimuleringsbijdrage. Dit wordt uiteraard zeer gewaardeerd!

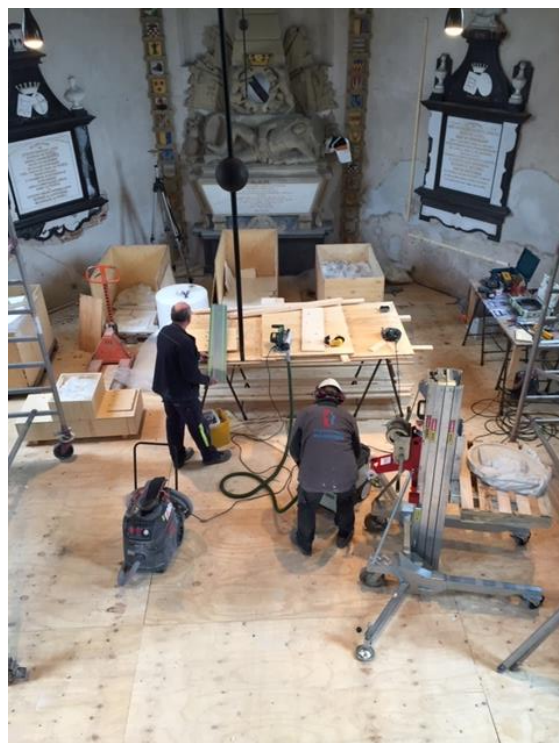
Zaterdag 21 december 2019 zijn we begonnen

en hebben we met een aantal vrijwilligers de kerk leeggehaald en de kansel verwijderd. De eerste fase van de werkzaamheden daarna bestond uit: aanbrengen van een beschermende vloer over de bestaande natuurstenen vloer, het verwijderen van de houten wapenborden, verwijderen van de epitafen, het afbikken van de stuc laag. De tweede fase bestaat uit restauratie en opbouw. De houten wapenborden zijn afgevoerd naar restauratieschildersbedrijf De Jongh in Waardenburg en intussen gerestaureerd. Een lid van de bouwcommissie is wezen kijken; het ziet er weer schitterend uit! De epitafen zijn verwijderd en vervoerd naar natuursteenbedrijf Maarssen in Utrecht en intussen gerestaureerd en weer teruggeplaatst. Ook dat ziet er weer perfect uit. Het verschil met hoe het was en hoe het nu is, is wel heel erg groot. Het is overduidelijk dat die restauratie geen overbodige luxe was. En, wat ook niet onbelangrijk is; de verroeste ijzeren ankers waaraan de monumenten ophangen zijn

vervangen door roestvrijstalen exemplaren. Het nieuwe stucwerk bestaat uit 3 lagen; 2 hechtlagen en de afwerklaag. De eerste hechtlaag is klaar, de tweede wordt dezer dagen aangebracht.

Intussen kregen we te maken met de beperkende maatregelen i.v.m. het COVID-19 virus. Omdat meestal maar 1 of 2 personen aan

Epitafen ontmanteld

het werk waren, hebben we er nauwelijks last van ondervonden. En, waar de vergaderingen van de bouwcommissie voorheen altijd plaatsvonden in de krap bemeten consistorie, houden we die nu in de kerk of buiten op het gras.

Als alles volgens het bestaande schema verloopt kan de derde stuc laag begin juli gereed zijn, waarna de wapenborden ook weer teruggeplaatst kunnen worden. Daarna rest nog het herplaatsen van de kansel, het schilderen van de natuurstenen wapenborden aan weerszijden van het grote grafmonument van Vittinghoff, de schoonmaak en tenslotte de inrichting. Terwijl we bezig waren hebben we geconstateerd dat de verlichting dringend aan vervanging toe is. Ook dat wordt gelijk meegenomen. Volgens de laatste planning zou alles D.V. eind juli gereed moeten zijn. We

mogen met dankbaarheid vaststellen dat alles tot nu toe voorspoedig mocht verlopen. Het gebruik daarna zal in grote mate bepaald worden door de dan geldende 'corona maatregelen'. Daar kunnen we nu uiteraard nog geen duidelijkheid over geven. We hebben de afgelopen tijd wel (weer) moeten leren: 'De mens wikt, God beschikt'. En dat geeft, naast zorg, ook een zekere rust.

Sinds het kasteel is gerestaureerd, en op de jaarlijkse Open Monumenten Dagen open is, is onze kerk op Zuid ook geopend geweest. Volgens de laatste berichten is het de bedoeling dat het evenement 'Open Monumenten Dag 2020' op D.V. zaterdag 12 september 2020 wel doorgang zal vinden. Als dat zo blijft en ook het kasteel op Zuid open is, hopen wij ons kerkje ook open te stellen voor het altijd zeer geïnteresseerde publiek. Komt u ook even langs?

Kees Oomen

Zo was het

Zo is het nu

Vanuit de pastorie

Bevrijding!

Hadden ze maar naar de waarschuwingen geluisterd! Willem van Oranje had het nog zo duidelijk gezegd: de Spanjaarden komen terug, zorg voor voldoende eten in de stad, zorg voor soldaten, zorg voor versterking! Maar de inwoners van Leiden dachten dat het wel mee zou vallen. En daarom hadden ze geen extra eten ingeslagen, niet gezorgd voor soldaten en versterking.

En de Spanjaarden kwamen terug. Ze hadden één bedoeling: de stad uithongeren, zodat de stad zich van ellende zou overgeven en de Spaanse koning daar weer heer en meester zou worden. Het was in de nacht van 25 op 26 mei 1574 dat de stad weer belegerd was. Het zag er niet zo best uit voor Leiden. Om de stad lagen vijfduizend Spanjaarden, en in de stad waren bijna geen soldaten aanwezig. De Spaanse aanvoerder wist dat allemaal wel. Het was gewoon een kwestie van tijd, en Leiden zou zich vanzelf een keer overgeven.

In Leiden zelf gingen steeds meer mensen er ook zo over denken. De mensen stierven bij bosjes van de honger en van de pest. Er kwam verdeeldheid. Kunnen we ons niet beter overgeven aan de Spanjaarden? Maar de burgemeester piekerde er niet over. De Spaanse bevelhebber Francisco de Valdez bood keer op keer de vrede aan, als de stad zich maar overgaf. Maar de Nederlanders hadden slechte ervaringen met de

betrouwbaarheid van de Spanjaarden, en het antwoord was en bleef NEE.

Ondertussen werd de toestand in de stad steeds nijpender. De stad raasde van de honger. De burgemeester Pieter van der Werff bood zich zelfs aan om opgegeten te worden: Uiteindelijk zouden van de 18.000 inwoners er 6.000 sterven van de honger en de pest. Wat een nood zal het in die stad geweest zijn! Francisco de Valdez wist van de nood in de stad en hij maakte het plan om de stad te bestormen. Hij had echter een Nederlandse vriendin, Magdalena Moons, en die wist hem over te halen om de stad niet aan te vallen. Ze had namelijk familie en vrienden in Leiden wonen.

Magdalena Moons 'bewerkt' haar vriend Francisco.

"Eten heb ik niet, maar ik weet dat ik eens moet sterven. Als gij dan door mijn dood geholpen zijt, slaat de handen aan dit lichaam, snijdt het in stukken en deel het uit zo ver als mogelijk is"

Willem van Oranje probeerde Leiden te hulp te komen. Dat moest over water gebeuren. De polders tussen Rotterdam en Leiden zouden onder water worden gezet. Het legertje van de geuzen kon de stad dan over water bereiken. Dat ingrijpende plan is uitgevoerd. De dijken werden doorgestoken en op 10 september voer de vloot de Rotte op richting Leiden. Met postduiven stuurde de geuzenleider Boisot bericht naar de stad dat het leger eraan kwam. Maar dat ging allemaal niet zo snel. Er stond te

weinig water, de platbodems konden niet opschieten. Het zag er naar uit dat het leger te laat zou komen. Het duurde en duurde maar. Wie zou uitkomst kunnen geven? Maar op het juiste moment stak er een zware storm op, het waterpeil rondom Leiden steeg en de schepen konden Leiden bereiken. Dat is toen terecht gezien als een wonderlijke Godsbesturing!

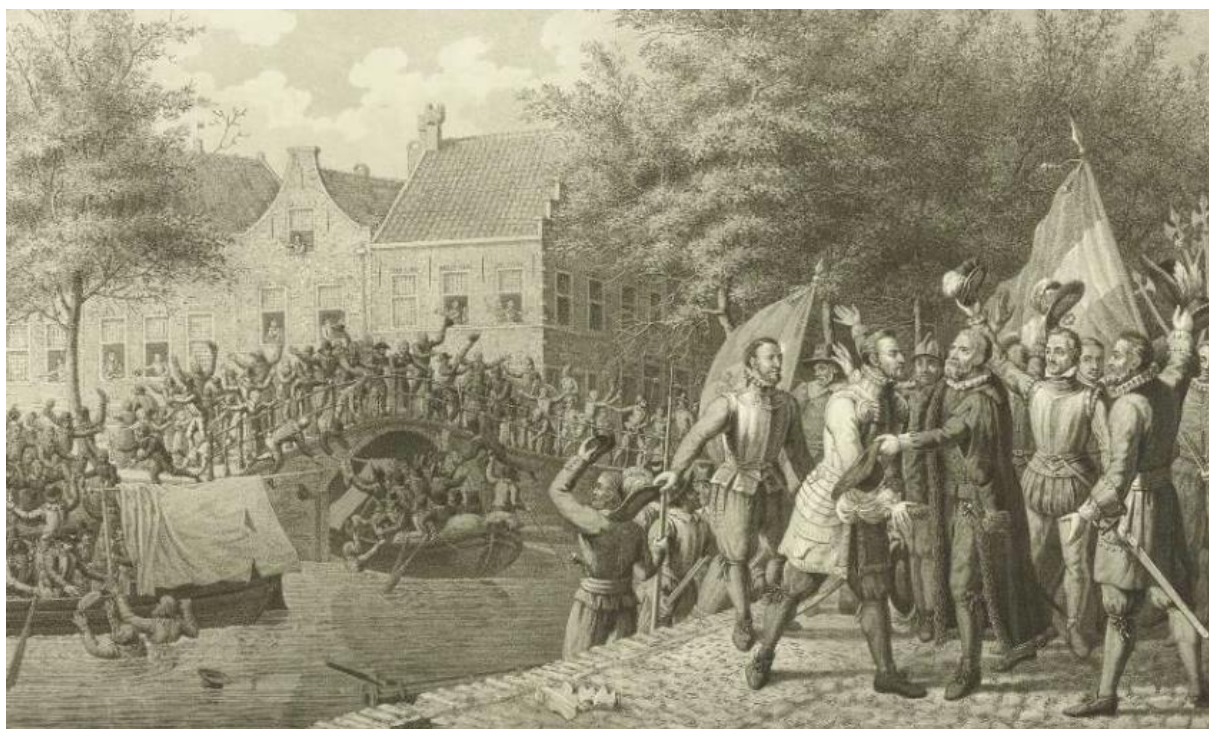
De nacht voordat de geuzen eraan kwamen, stortte een groot stuk van de stadsmuur in. In plaats dat de Spanjaarden door dat gat in de muur de weerloze stad binnentrokken, zijn ze van schrik weggevlucht. Opmerkelijk is dat, eigenlijk onverklaarbaar. Dat is gebeurd op 3 oktober, een datum die tot op de dag van vandaag gevierd wordt als 'Leidens Ontzet'. Maar de inwoners van Leiden kwamen daar pas achter, toen de geuzen kort daarna de stad kwamen binnenvaren met wittebrood en haringen voor de uitgehongerde bevolking.

De mensen stroomden samen in de Pieterskerk en er werd een dankdienst belegd. Ds. P. Cornelisz ging voor, gezongen werd o.a. Psalm 9:11

*Looft nu met lofzangen zeer klaar,
God, Die tot Sion woont eenpaar;
Vertelt Zijn grote wonderwerken,
Maakt dat z' alle mensen bemerken.*

God kreeg de eer en de dank van die wonderlijke bevrijding. Nederland, vergeet het nooit dat God toen op uw noodgeschrei grote wonderen gedaan heeft. Leidens ontzet was een keerpunt in de oorlog tegen de Spanjaarden. Nog steeds zijn we een vrij land. Als wij op 5 mei 2020 hebben herdacht dat ons land 75 jaar geleden van de Duitse bezetting bevrijd is en wij al die jaren geen oorlog meer op Nederlandse bodem hebben meegemaakt, dan komt alleen God de eer toe!

God, verlaat Nederland toch niet, ook al verlaat Nederland U wel!

Geuzenaanvoerder Boisot en burgemeester Van der Werff ontmoeten elkaar.

Gedicht: Molen 'Gebroeders Remmerde'

Molen 'Gebroeders Remmerde' Anno 1716

*Want gelijk uit vele graankorrels één meel
gemalen, en één brood gebakken wordt...*

In Hèmert op de dijk zag ik de molen draaien
De wieken gingen rond doordat de wind bleef
waaien.

Het bovenwiel met bonkelaar de koningsspil
dreef aan
Die 't spoorwiel draaien laat; zo kon het
maalwerk gaan.

Baron de Vittinghof, een eeuw of drie geleden
Gaf opdracht tot de bouw. Wie nu komt langs
gereden
Ziet 't fleurig wapenschild van hem en d' edele
vrouw
Gehouwen in de voet van dit markant gebouw.

De vijfde generatie is inmiddels aangetreden
Sinds Remmerde, ruim anderhalve eeuw
geleden
Uit 't Betuws Zoelen toen als molenaar hier
kwam
En molen, erf en huis in één koop over nam.

De molen werd sindsdien met liefde
onderhouden

En bleef als monument zo voor ons dorp
behouden

Twee koppels stenen zijn voor 't malen steeds
gereed

Of 't daar nog ooit van komt? Niemand die dat
nu weet!

Staat er een mooie bries en staat het deurtje
open

Dan ziet men deez' en geen' de molen
binnenlopen.

En wie van 't dorp of dijk de wieken rond ziet
gaan

Bedenkt de les die ligt in 't malen van het graan.

Want 't eed'le koorn moet eerst in 'd aarde
dalen.

Het sterft eer 't groeit en bloeit. Zijn vrucht wordt
straks vermalen

De ruwe molensteen wrijft d' hardste korrels fijn
Opdat er voedzaam meel tot 't daag'lijks brood
zou zijn.

Kom, Heere, met uw Geest door kerk en wereld
waaien

O, laat er molens zijn die van Uw wind gaan
draaien.

Waar tarw' vermalen wordt ziet men na nood en
dood

geen harde korrels meer, maar meel voor 't
hemels Brood.

Quartiers.

40 jaar getrouwd!

Henk en Letta Bernouw van de Werken waren 40 jaar getrouwd.

Henk (63) en Letta (61) Bernouw waren zaterdag 23 mei 40 jaar getrouwd. Er was ondanks de coronatijd feest aan de Kapelstraat 16. Ik maakte een afspraak voor een artikel in de Dorpskrant, maar dat viel niet mee. Henk is al 40 jaar schipper en is veel van huis. Omdat Henk die week pas op zaterdagmiddag thuis zou komen heb ik samen met Letta dit artikel gemaakt zodat Henk, als hij thuiskwam, ook dit artikel zou kan lezen.

Henk was 13 jaar en kwam van de lagere school en ging gelijk met zijn vader varen en de schipperscursus volgen. Het schippersbloed zit er al meer dan 40 jaar in bij Henk. Henk was een zoon van Lies en Jantje Bernouw uit Hedel. Tot zijn trouwen toe heeft Henk gevaren met verschillende schepen. In 1980 zijn Henk en Letta getrouwd op het gemeentehuis van de toenmalige gemeente Kerkwijk door de ambtenaar van de burgerlijke stand dhr. J. van der Kolk. Hun huwelijk werd kerkelijk ingezegend door Ds. G. de Greef, toen de

plaatselijke predikant van Nederhemert. Het bruidspaar ging wonen op hun schip, de Aletta.

Het echtpaar is vrijdags voor Pinksteren getrouwd en op 2^e Pinksterdag zijn ze 's middags weggevaren uit Nederhemert richting Andelse Sluis. Met de ouders van Letta, Wim en Cor van de Werken, aan boord. Heel veel mensen stonden op de dijk om hun uit te zwaaien.

Vier schepen hebben ze bevaren en de schepen hadden allemaal de naam Aletta. Op de vierde Aletta vaart Henk met zijn zoon en een matroos nog steeds. Het gezin heeft 8 kinderen, die allemaal aan boord geboren zijn. Hun schip lag dan die tijd bij de Betuco aan de steiger. Vier kinderen zijn getrouwd, en vier kinderen nog thuis, Hun zoon Willem gaat trouwen in juli van dit jaar. Het echtpaar heeft 13 kleinkinderen. Helaas is er een kleinkind een week na de geboorte overleden. Toen Henk en Letta met hun schip elke week gingen varen, waren de schoolgaande kinderen van maandagmorgen tot vrijdagmiddag op een Internaat in Werkendam en gingen daar ook naar de dorpsschool. Nadat Henk en Letta 25

jaar samen gevaren hadden, ging Letta aan de wal wonen. Ze kochten een huis in de Korenbloemstraat. Het echtpaar was toen ook 25 jaar getrouwd en Letta vroeg op haar verlanglijstje allemaal uitzet, want hun huis aan de wal moest ingericht worden. Tijdens hun receptie toen in het dorps huis van Nederhemert kregen ze heel veel cadeaus, allemaal bestemd voor hun nieuwe woning. Later kocht het echtpaar een woning aan de Kapelstaat nr. 16. Letta, was een dochter van Wim en Cor van de Werken van de naaischool. De moeder van Letta is 86 jaar en woont nog zelfstandig. Letta ging dus aan de wal en Henk ging met twee zonen varen. Als er een zoon trouwde kwam in die plaats een matroos en dat is nu nog. Henk vaart op dit moment ook met een zoon en een matroos. Als Henk het weekeind thuis is dan is hij op zaterdag op zijn landje te vinden achter het huis en bij de dieren. Op zaterdagavond komen de kinderen veel even naar huis want ja, dan is hun vader thuis en de kleinkinderen willen graag ook even hun opa zien! Letta heeft

7 jaren in het huishouden gewerkt bij de familie Schouten in Andel. Ze was toen 16 jaar toen ze daar kwam. Ze heeft haar man Henk leren kennen op de jeugdvereniging van Hedel tijdens een jeugdweekeind. Haar hobby is veel op hun kleinkinderen passen.

Groot feest voor het jubileum werd er niet gehouden in deze coronatijd, maar op de herdenkingsdag kwamen kinderen en kleinkinderen toch even langs in een ruime schuur waar men ver uit elkaar zat. In de vakantie gaat Letta een paar weken meevaren met haar man. Maar daar komt D.V. volgend jaar april een eind aan wanneer zoon Henk gaat trouwen en het roer van het schip Aletta zal overnemen van zijn vader. Dat duurt nog even hoewel de tijd hard gaat. Veel kaarten en bloemen kwamen die zaterdag binnen bij het echtpaar Bernouw. Men was Henk en Letta, die 40 jaar getrouwd waren, niet vergeten.

Dirk Brugmans

50 jaar getrouwd!

Roelof en Janneke Oomen- Struijk
waren 50 jaar getrouwd.

In deze bijzondere tijd, vanwege het Corona-virus, is door Dirk Brugmans ons gevraagd om wat op papier te zetten voor de Dorpskrant omdat hij het verstandiger vond het op deze wijze te doen en niet met een bezoekje.

Op 29 april 1970 zijn wij, Roelof (73 jaar) en Janneke (71 jaar), 50 jaar getrouwd.

Wij mochten 8 kinderen ontvangen, 4 jongens en 4 meisjes. Onze Henkjan is reeds op 33-jarige leeftijd, oktober 2005, overleden aan de ziekte van Kahler. Ondanks dit grote verdriet zijn we gezegend met een talrijk nageslacht. Inmiddels mogen wij 31 kleinkinderen en 5

achterkleinkinderen hebben. Het zesde is op komst.

Wij zijn getrouwd op het gemeentehuis in Brakel. Leen van Wijk heeft ons gereden.

Het waaide zo hard dat ze in Aalst bij het watergemaal op het rieten dak lagen om het dak te sparen.

Tijdens deze huwelijksplechtigheid op het gemeentehuis kwamen Jap Hobo, Dik Hobo en Piet binnen met Lieske Wolfers en zijn vrouw, want Lieske was op deze morgen geridderd in Den Haag. Ik werkte toen bij den Hobo en dus waren Jap, Dik en Piet op de bruiloft genodigd.

Janneke heeft tot in haar trouwen thuis gewerkt in het huishouden en met haar vader groente uitventen in Vught. Ook heeft ze 1 dag in de

week bij Oma en Opa Struijk in Wellseind gewerkt.

Roelof heeft van

1964 tot september 1969 gewerkt bij Schouten in Giessen. Werd destijds opgehaald en thuisgebracht. Van 1969 -1994 en van 2000 – 2012 bij Hobo Bouwbedrijf als boekhouder.

Tussen 1994 en 2000 drukkerij gehad samen met Piet Oomen en Jan van Dam en op een accountantskantoor gewerkt.

Voor hobby's heeft ons de tijd ontbroken. In 1979 heb ik de plaats ingenomen van kerkvoogd J. Hobo in onze Hervormde Gemeente. Dat ben ik geweest tot 2015. Jaren als secretaris en administrateur en de laatste jaren voor het onderhoud van de kerkelijke gebouwen.

Ook heb ik onze hervormde gemeente mogen en moeten dienen in het ambt van diaken en ouderling van 1980 – 2018 met onderbreking van 1x 4 jaar en 1x 2 jaar.

Op 14 april 2009 werd ik opgehaald door C. Oomen, president-kerkvoogd, voor een vergadering van kerkvoogden en notabelen. Tot mijn schrik was de gehele zaal van het verenigingsgebouw gevuld met genodigden, inclusief de burgemeester.

Op deze avond ben ik Koninklijk onderscheiden als Lid in de Orde van Oranje-Nassau voor al het kerkelijk werk. Dit was voor mij een totale overrompeling.

Ook Janneke wist nergens van. Op deze avond werd ze gevraagd om op te komen passen bij

Arina. Toen ze daar kwam zeiden ze dat ik geridderd zou worden en hadden ze mooie kleren uit de kleerkast meegenomen en moest ze zich daar omkleden. Dit was voor haar ook een totale verrassing.

De felicitatie door de gemeente Zaltbommel is schriftelijk afgewerkt, in overleg met ons, met bijvoeging van een kopie van de trouwakte en het laten bezorgen van een boeket, ook met het oog op het heersende corona-virus.

Toen wij op 29 april 50 jaar getrouwd waren werden wij door onze kinderen 's morgens verrast met een heerlijk ontbijt, verzorgd door Margreet. En 's avonds met een heerlijk diner, verzorgd door Angelina. Receptie kon niet gehouden worden vanwege het corona-virus.

Onze kinderen zijn met hun echtgeno(o)t(e) om de beurt geweest en de kleinkinderen op afstand. Vanuit ons dorp zijn wij overladen met kaarten en wensen waarvoor onze hartelijke dank. Ook voor de vele bloemen en cadeaus onze hartelijke dank. Bovenal dank aan de Heere die ons het gaf dat we deze mijlpaal in ons leven mochten beleven in een redelijke gezondheid.

Roelof en Janneke.

Column Jan van Wijk

De familie Verheij

De familie Verheij mag natuurlijk in deze kolommen niet ontbreken. De oudste ons bekende Verheij is ene Jan Verheij die rond 1490 in IJsselstein moet zijn geboren. Via Leiden is een deel van de familie in Werkendam terecht gekomen. Dat moet in de 2^e helft van de 16^e eeuw zijn geweest toen Jan Gerritsz Verheij aan de oever van de Merwede werd geboren in het jaar 1570 als zoon van Gerrit Gerritsz Verheij die daarvoor dus in Leiden woonde. Volgens de telefoongids telt Werkendam ook vandaag de dag een flink aantal mensen die 'Verheij' heten. Maar het is ook een familienaam die in heel ons land voorkomt: vooral in Den Haag, Rotterdam en Amsterdam is deze familienaam ruim vertegenwoordigd. En niet te vergeten in de Alblasserwaard.

De Hemertse familie Verheij stamt uit Werkendam. In het begin van de 19e eeuw moeten Cornelis Verheij en zijn vrouw Maaijke Kooiman van Werkendam naar Nederhemert zijn verhuisd. Zijn zoon Jacob (Jaap) is de vader van mijn grootmoeder Anna Verheij, echtgenote van Jan Bouman. Jaap Verheij bewoonde als veerman en cafébaas het veerhuis in Noord. Hij was getrouwd met Geertrui van Hemert, een afstammeling van de Heren van Hemert die vroeger op het kasteel woonden.

In die tijd ging de hoofdstroom van de Maas vanaf Well langs Hemert-Noord en boog bij het boske naar rechts richting Gorinchem, Rotterdam en Dordt. Naar Heusden liep toen een ondiep stroompje vanaf de molen achter het kasteel langs waar scheepvaart niet meer mogelijk was. De Moffendijk in Bern herinnert nog aan die oude Maasloop. Bij heel nat weer zie je vanaf de Eilandse dijk dat binnendijks veel water in die oude rivierloop op het land staat.

Jaap Verheij was dus veerman en hij had in zijn café veel klandizie van de schippers die daar aanlegden. Toen de Bergse Maas was gegraven, was dat afgelopen want vanaf toen

ging de scheepvaart vanaf Well via de Bergse Maas langs Heusden richting Rotterdam en Dordt. Dat heeft Jaap niet meer meegemaakt want hij overleed in 1903, een jaar voor de ingebruikname van de Bergse Maas.

Wat herinner ik mij verder van deze familie? Ik denk aan Lies Verheij uit de Tuinstraat die met Gerard van Heemskerk (van de Nijendijk) en mijn oom Dirk de Kuijper bij het Polderdistrict werkte. Gerard was machinist op de wals daar. Eens waren deze mannen bezig om het pad vanaf de dijk en het erf van de boerderij van Jan Roseboom in het Sterrenbos te asfalteren. Gerard reed met de wals en Lies liep ernaast met zijn schop. 'Hij stinkt' riep Lies naar Gerard omdat de wals nogal wat rook uitbraakte. Gerard had zijn woordje wel klaar. Hij voegde Lies toe: 'Dat doe jij ook weleens'.

Jaap Verheij had een hele rij kinderen die bijna allemaal hun levenspartner in Hemert vonden. Ik noemde mijn oma Anna Verheij al als echtgenote van Jan Bouman. Haar zus Leentje Antonia, moeder van 18! kinderen (tante Toon, zei mijn moeder altijd) was getrouwd met Piet Smits, de vader van o.a. Jaap Smits, de latere veerman. Haar broer Cornelis (Kees) ging het huwelijkspad op met Engelina Geertruida van Ooijen. Haar zus Lena vond Gerrit van Diggelen (de vader van Lies) op haar levensweg. Haar jongste zus Geertrui (Trui) werd door Dirk Hobo gevonden als zijn levensgezellin. Van deze mensen stammen een heleboel bekende Hemertse 20^e eeuwse af die ik allemaal niet ga opnoemen.

De bovengenoemde Jaap Verheij (de veerman) had verschillende broers en zussen. Een broer ervan licht ik eruit: Christiaan Verheij. Van hem stammen Peter (Peer) Verheij, Gerrit Verheij en Chris Verheij af. Gerrit en Chris waren koster bij de hervormde gemeente resp. in Hemert en Aalst.

Kees Verheij was hun oom die aan de dijk woonde tegenover de stoep naar 'De Rijswaard'. Kees was getrouwd met Bet v.d. Zalm en droeg als bijnaam 'Kees van Bet van Bramme'. Zij hadden twee kinderen, Marius (Marke) en Anneke. Marke was jarenlang medewerker bij Gerrit van Ooijen (het hoedje). Kees en Bet kregen een keer de schrik van hun leven toen een tankwagen vanaf de dijk tegen hun huis aanrolde met als gevolg dat heel hun onderkomen ontzet raakte. De familie trok toen tijdelijk in bij Ceel van de Vliet (de opa van de huidige Ceel).

Met Gerrit Verheij als koster heb ik veel te maken gehad in de tijd dat ik kerkvoogd was. En niet te vergeten met Marie Bracht, zijn vrouw. Mijn medekerkerkvoogd Jaap Hobo en ik hebben menig kopje koffie gedronken bij hen. Want er was weleens het een en ander te bespreken over de gang van zaken in en rond de kerk. Het was bij Gerrit en Marie altijd 'een zoete inval'. Ds. Van Vliet stapte er ook nogal eens binnen en trof daar dan vaak dokter Jan Plas aan met wie hij uitstekend kon opschieten en omgekeerd was dat ook zo.

We keren met ons verhaal weer terug naar de spil in mijn verhaal: veerman Jaap Verheij. Zijn jongste zus Gerritje trouwde met ene Dirk Bouman, de oudste broer van mijn overgrootvader Willem Adrianus Bouman. Van Gerritje en haar Dirk stamt af o.a. Lies Bouman die in de Kapelstraat heeft gewoond. De families Verheij en Bouman zijn dus meer dan eens met elkaar verknoot geraakt.

En ... ten slotte: het zal u niet verbazen dat alle Verheijen in Hemert familie van elkaar zijn. En dat deze familie in ons dorp goed vertegenwoordigd is. De familienaam 'Verheij' is verwant met andere namen: Heij, Verheije, Verheijke en Van der Heij. Misschien woonden ze héél vroeger wel op de hei ...

Jan van Wijk

Stoffeltje – de slager van de Ka

Stoffeltje – de slager van de Ka

Via Dirk de Leeuw uit Molenaarsgraaf, die de stamboom van de Keijnemansen beheert, kreeg ik een mooi gedicht over onze oud-slager Stoffel en Maaïke van Aalst van de Ka, nu Nederhemertsekade, die hun handel (vlees) in een gedicht aanprezen. Ik heb zelf Stoffel en Maaïke goed gekend en wilde dit gedicht graag in de Dorpskrant. Ik ben naar Gijs en Rina van Aalst gegaan en ik mocht enkele oude foto's gebruiken van de ouders van Gijs voor de Dorpskrant. Stoffel op de fiets die vlees bij de mensen thuisbrengt en Maaïke achter de toonbank van de slagerij. Karel Dekkers, die heel zijn leven lang al op de Nederhemertsekade woont, wilde wel wat vertellen over Stoffel. Wat is er mooier om Karel hieronder aan het woord te laten wat hij nog weet van Stoffel van Aalst, de slager van de Ka. D. Brugmans

Karel aan het woord:

Stoffeltje, ik heb hem niet anders gekend, als de slager van de Ka.

Hij was zijn tijd ver vooruit. Tegenwoordig brengen bijvoorbeeld Jumbo en COOP je boodschappen thuis. Zestig jaar geleden deed Stoffeltje niet anders, gewoon bij de mensen thuisbrengen. Hij slachtte een varken of koe en ging op de motor (later met de auto) overal naar toe. Niks online, gewoon overal bezorgen. En Maaïke runde de winkel. Stoffeltje werd beroemd door zijn uitspraak: "Lekker stukske, lekker stukske". Mijn vader had ook een paar varkens. Wij woonden dichtbij op de Ka, dus kwamen Stoffel en zijn zoon Gijs het te slachten varken bij ons halen en werd het naar het slachthuis gebracht. Dat was hoogtij dag bij de familie Dekkers. De broer van Stoffeltje, de KIK, woonde tegenover de slagerij en die had kalkoenen en daar was Stoffel niet blij mee. Als hij zijn auto wilde halen, kwamen de kalkoenen hem al tegemoet. Daar moest hij niets van hebben. Maar het was wel leuk voor ons om ernaar te kijken.

Met de jongens van Stoffel en Maaïke, Gijs, Kees en Ad heb ik veel gespeeld.

Maar er werd pas gespeeld als er hout was gehakt voor het

stookhok, eerder niet.

Mijn moeder heeft ook nog gewerkt bij hun. Ze schuurde de spekhaken volgens mij.

Mooie tijd geweest, waar ik nog vaak aan terug denk.

Karel Dekkers

De Kroniek 15-05-1945

Ieder die ons inlichtingen kan geven over onze vermiste snelweger Avery (10 Kg.) en Koelcelmotor Frigidaire $\frac{3}{4}$ p.k., gelieve zich tegen belooning in verbinding te stellen met

C. VAN AALST,
Slagerij B 106, Nederhemert.

Tien dagen na de bevrijding gaat Stoffel via De Kroniek op zoek naar zijn snelweegschaal en de motor van de koeling. Waarschijnlijk nooit teruggevonden.

Stoffel van Aalst rinde met zijn vrouw Maake Leimans, de dochter van Gysbert Leimans, een slagerij in Nederhemert en zij present hun handel als volgt aan:

Slagerij van Aalst, vanouds bekend
Op de kas, bijna aan t'end
Komen huisvrouwen van wijd en zij
Want Stoffel levert hun prima kwaliteit
En ook weer in dit nieuwe jaar
Staat van Aalst weer voor U klaar
Alle bestellingen, soep inclus
Stoffel brengt het netjes thuis!!!

Tielsche Courant 18-03-1940

**Kamer van Koophandel en
Fabrieken voor de
Neder-Betuwe te Tiel.**

Opgaven aan het Handelsregister gedurende de periode van 9 tot en met 14 December.

Wijzigingen.

Nieuwe inschrijvingen.

C. van Aalst, B 106, Nederhemert, slagerij. Eigenaar C. van Aalst.

Mededeling:

Mededeling:

Vanwege een onderbreking van een paar weken (door het corona-virus) gaan we de dorpsfilm van **Nederhemert** via Omroep Gelderland niet meer uitzenden deze zomer.

Waarschijnlijk wordt **Nederhemert** nu komend najaar op omroep Gelderland vertoond.

Meester Bronkhorst: Een bijzondere schoolmeester

Meester Bronkhorst, een bijzondere schoolmeester

In het verleden was de Bommelerwaard een nogal arm gebied met een voornamelijk agrarische bevolking. Slechte verkaveling van percelen, slechte ontsluiting van dorpen en een gebrekkige waterhuishouding en deels zware komklei. Kortom, echt welvarend was het niet. In juli 1912 werd in Kerkwijk de heer W. Bronkhorst, onderwijzer te Ameide benoemd tot hoofd van de lagere school. Hij werd in 1883 in Everdingen geboren en overleed in 1965 in Andel.

Hij was een vooruitstrevend man met een brede visie.

Uit krantenartikelen uit die tijd blijkt ook dat hij een ijverig man was. In 1913 wordt hij genoemd als lid van de commissie schoolverzuim in Kerkwijk en een jaar later valt ook Bruchem onder zijn toezicht.

In een krantenartikel van 20-8-1919 staat vermeld dat de heer Bronkhorst is geslaagd in Wageningen voor het examen Landbouwkunde 1. Geen kleinigheid om naast je werk in Kerkwijk in Wageningen te studeren. Per fiets is het een hele reis en of er toen al een goede treinverbinding was??

Ontwikkeling van de landbouw en het vooruit helpen van de Bommelerwaard stond bij hem hoog in het vaandel. Hij was naast hoofdmeester ook "correspondent" voor de Plantenziektkundige dienst in Wageningen. Dat betekende dat hij voorlichting gaf over plantenziekten en -plagen, zieke planten voor onderzoek naar Wageningen stuurde en de resultaten weer besprak met de boeren in kwestie.

Daarnaast hield hij zich bezig met de geitenfokkerij in de streek. De "koe der armen" was heel belangrijk en hij gaf in 1914 met een paar prominente boeren uit de streek de stoot tot oprichten van een geitenfokvereniging en het houden van geitenkeuringen. Gezien de vele prijzen die streekgenoten wonnen was de

fokkerij succesvol. In 1929 gaf hij een lezing over "de rationele teelt van geiten".

Bij de oprichting van de Coöp. Telers vereniging de Bommelerwaard was hij ook betrokken. Deze vereniging hield zich bezig met de pootaardappelteelt. Al deze 'nevenactiviteiten' beperken zich echt niet tot Kerkwijk, ook boeren uit Nederhemert, Well, Wellseind, Bruchem, Delwijnen en Aalst waren betrokken bij de voorlichtingsactiviteiten.

Hij startte zo rond 1920 landbouwcursussen voor gewone boerenjongens naast zijn werk als schoolhoofd. Voortgezet onderwijs was alleen weggelegd voor zoons van rijke boeren (die waren er ook), zoons van de notaris, de burgemeester, de dokter en andere hoogwaardigheidsbekleders. Maar niet voor "ons soort mensen" zoals mijn ene grootmoeder zei.

Mijn vader (1905-1993) was oud-leerling van de lagere school en een van die landbouwcursisten. Hij en zijn leeftijdsgenoten spraken werkelijk hun leven lang met grote waardering en respect over meester Bronkhorst. Hij leerde de jongens de nieuwe landbouwontwikkelingen, stimuleerde het gebruik van kunstmest (dat kon/mocht/moest) in die tijd. En hij gaf hen zelfvertrouwen!

Ter introductie van kunstmest huurde hij samen met zijn cursisten een stukje land, zaaide bietenzaad én kunstmest en onderhield het perceel. In de herfst was de hele boerenbevolking verbluft hoe groot de bieten opbrengst was. Een vorm van overtuigend aanschouwelijk praktijkonderwijs. Maar hij stimuleerde de leerlingen tot onderzoek, tot zelf nadenken en tot rationeel handelen ook als dat inging tegen de gebruiken van die tijd.

En hij presteerde het om met zijn cursisten - op klompen - een dag naar de grote stad Rotterdam op excursie te gaan. Misschien wel van de winst op de bieten. Dan konden de jongens ook eens zien wat een grote stad was. Ze kuierden door Rotterdam op klepperende klompen en al zingend het schone lied dat heer Bronkhorst had gemaakt: "De boer is eerst een

flinke man". Een lied dat mijn vader later wel zong als hij in een jolige bui was.

Volgens de krant ging hij in januari 1921 met zijn cursisten op de fiets op excursie naar Hoornaar, het gebied dat vooropliep in de fokkerij. Ze bezochten o.a. het bedrijf van de eigenaar van de stier Dirk IV, kennelijk een beroemdheid in die dagen.

De heer Bronkhorst was ook de oprichter van een zangvereniging en nog zo wat nuttige clubs. En uiteraard was hij schoolhoofd. En dat kostte ook tijd. In 1926 werd de verbouwde school in Kerkwijk heropend, een toonbeeld van een moderne school! En in 1922 zette de heer Bronkhorst zich met de schoolkinderen geweldig in om geld in te zamelen voor de hongerende kinderen in Rusland. Ze haalde 53,40 gulden bij elkaar, een kapitaal voor die tijd! Daar konden heel wat kinderen van onderhouden worden.

En even terzijde: ik las ook dat in 1920 in Bruchem mejuffrouw M.E. Grootveld 25 jaar onderwijzeres was. Zij werd geëerd met een rijtoer door het dorp, een versierde school, toespraken van het hoofd der school, de burgemeester, iemand namens de ouders, het hoofd der naburige school. En ds. de Bres hield een preek. Ze kreeg van de leerlingen een eikenhouten bureaustoel, een boekenkast en van de oud-leerlingen een eikenhouten cilinderbureau. En 's avonds werd haar een serenade aangeboden! Kom daar nu nog maar eens om!

In 1927 is hij naar Andel vertrokken en heeft daar de eerste "echte" lagere landbouwschool gesticht.

Hij was een echte onderwijsman in hart en nieren en heeft het onderwijs 58 jaar gediend. In een fotoboek van Kerkwijk wordt zijn naam genoemd in 1916, een schoolfoto waarop ook mijn vader staat.

In 1946 houdt hij een lezing voor de gezamenlijke landbouworganisaties onder de titel "De zegen van het boer zijn". En.... na afloop van de vergadering komen er nog twee heren van de Coöp. Melkfabriek Genderen aan het woord om de boeren te winnen voor de levering aan hún fabriek maar de krantencorrespondent vermeldt dat ze weinig succes hebben want men levert aan Heusden en die geeft een goede melkprijs!

Uit een geschrift vanuit Andel.

"Een markante persoonlijkheid in Andel en ver daarbuiten was W. Bronkhorst. Hij werd in 1883 in Everdingen geboren. Van 1927 tot en met 1 april 1957 was hij directeur (hij was toen 74 jaar!) van de christelijke lagere agrarische school in Andel. In totaal is de heer Bronkhorst 58 jaar onafgebroken in het onderwijs werkzaam geweest. Honderden agrariërs in vooral het Land van Heusden en Altena zijn door hem opgeleid. Zijn naam wordt nog vaak met ontzag genoemd. Hij vervulde ook veel spreekbeurten voor verenigingen en landbouworganisaties. Veel tijd en energie stak hij ook in het kerkelijk jeugdwerk. Hij was onder meer voorzitter van de Ring Heusden en Altena van de Nederlandse Hervormde jongelingsverenigingen. Hij overleed in 1965, 83 jaar oud."

Kortom, deze meester Bronkhorst was een grote stimulator voor zijn leerlingen ook in onze streek en verdient het om niet vergeten te worden. In Andel is er een straat naar hem genoemd en nu krijgt een nieuwe woonwijk zelfs zijn naam. Hij heeft veel gedaan voor de ontwikkeling van de streek en een straatnaam in onze streek zou toch wel een gepast eerbetoon zijn lijkt me.

In het streekarchief van het Rivierenland vond ik een foto van de Landbouwcursisten met hun leraar. In het bijschrift op de site staat: "Christelijke lagere landbouwschool te Andel, omstreeks 1930". Ik denk dat dit niet klopt want degenen die op de foto staan komen allemaal uit de onderstaande dorpen. En in april 1925 kreeg mijn vader zijn getuigenschrift. Bovendien hing diezelfde foto jarenlang bij opoe en opa in de kamer! Als je de foto wilt bekijken kun je het beste op het fotoarchief van het bovengenoemde archief zoeken "Christelijke lagere landbouwschool te Andel" intypen.

De foto met leerlingen uit Bruchem, Delwijnen, Kerkwijk, **Nederhemert**, Well en Wellseind.

Achterste rij vlnr: 1. Peter Dingemans Dz. uit Bruchem, 2. Jacob Struijk Jbz. uit Wellseind, 3. Herman v.d Meijden Elz. uit Well.

Tweede rij vlnr: 1. Dirk Rooijens Marcz. uit Delwijnen, 2. Dirk van Driel uit Bruchem, 3. Tinus Schaaf Az. uit Aalst, 4. Willem Maas uit Aalst, 5. Gijs Haasakker Janz. uit Aalst, 6.

Gijsbert van Os Adrz. uit Aalst, 7. Lies de Koning JYz. uit Well, 8. Peter Groeneveld LFz. uit Well, 9. Huibert Brouwers Hkz. uit Bruchem. Derde rij vlnr: 1. Jan Bodmer Antz. uit **Nederhemert**, 2. Leonard Opstelten Jz. uit Aalst, 3. Adr. de Weert Marcz. uit Delwijnen, 4. Willem Vos Ez. uit Wellseind, 5. Corn. van Ballegooijen uit Aalst, 6. Jan G. Slegh Jaz. uit Kerkwijk, 7. Engelinus van Ooijen Bartz. uit Aalst, 8. Lodewijk Rutgers Gz. uit Bruchem. Vierde rij vlnr: 1. Peer Sprong Cz. uit Aalst, 2. Wout den Treffer uit Kerkwijk, 3. Huibert Slegh Janz. uit Kerkwijk, 4. Aai van Ooijen Bartz. uit Aalst, 5. Teunis Baron Lz. uit Bruchem, 6. Frits Remmerde Wmz. uit **Nederhemert**, 7. Gijs Rooijens Pz. uit Delwijnen,

8. Jaap Rooijens Pz. uit Delwijnen, 9. Gijs Bracht uit Bruchem, 10. Gertjan den Otter HTz. uit Kerkwijk, 11. Catrinus Slegh Janz. uit Kerkwijk, 12. Jan Slegh Janz. uit Kerkwijk.

Voorste rij vlnr: 1. Nelis van Rheen Lambz. uit Bruchem, 2. Hendrik Haasakker Cz. uit **Nederhemert**, 3. Gerrit Opstelten Jz. uit Aalst, 4. Willem Bronkhorst uit Andel, 5. Jan Roseboom uit **Nederhemert**, 6. Gijs de Gaaij Wmz. uit **Nederhemert**, 7. Wim Struijk Jbz. uit Wellseind.

(Allen worden genoemd met hun eigen naam én met de naam van hun vader!)

Corry van Laar-Rooijens, geboren in Dêléve als Corry Rooijens (dochter van Trui Hobo en Dirk Rooijens), schoolgegaan in Hèmert en ruim vijftig jaar wonende in Sneek.

Hèmerts woordenboek

A		
aachteraaf - later	bijmêkaor - bij elkaar	dorde - derde
aachterlicht-achterlamp	blaawe keel-blauwe kiel	dreugdraoikes-droogljinen
aachterop-achterop	blaojere - bladeren	dreuge-drogen
aafgesproke - afgesproken	blaoze-blazen	durrêes - doorreis
aafgrond - diepte	blom - meel	durrep-dorp
aafrabbêle - snel spreken	blomme-bloemen	E
aafvoergeut - afvoergoot	blompot - bloempot	èègegeraaid - eigenwijs
aafzweërrre - afzweren	boks-broek	èèrbek - airbag
aamper - nipt	bônne-bonen	êêrco-airco
aawerwets - ouderwets	bôrdekwaast-afwasborstel	èèrepels-aardappels
agosie-koopwaren	bôter - boter	èêrpelhoop - aardappelkuil
alênig-alleen	bovemester-hoofdonderwijzer	èète-eten
allebaai-allebei	braandewijn - brandewijn	ègelijk-eigenlijk
âllebize - aalbessen	braandkaast - brandkast	egge-als je
ammel-allemaal	brâôikiep - braadkip	ellekendag-iederredag
Ammerrôôien-Ammerzoden	bremme - bramen	ènd - eend
aoiers - aders	bringe - brengen	èndekao - eendekade
aojem - adem	bronolie-petroleum	erbaaier - arbeider
aojeme - ademen	brôôk-broek	erm-arm
aombeeld-aambeeld	brudsekiep - broedkip	ermoei-armoede
aonstaonde-aanstaande	bruur-broer	errebeeje - aardbeien
aopegaope - apegapen	buske - busje	êrste-eerste
aor - aar	C	ètestrommel - broodtrommel
aord - aard	caomerao - camera	F
aosem-adem	D	frikundel - fricandel
appelesien - sinasappel	dalleke-kliederen	G
as-als	daod - daad	gaauw- gauw
asset-als het	daolijk-dadelijk	gallêge - bretels
aveseren-opschieten	daor-daar	gaode-ga je
B	dartien-dertien	dorde - derde
bâând-band	deekes-dekens	dreugdraoikes-droogljinen
bak leut - kom koffie	deinsdag-dinsdag	dreuge-drogen
balkert - hooizolder	Dêlve - Delwijnen	durrêes - doorreis
baoiert-baggert	desse-datze	durrep-dorp
baokerspraot-bakerpraatjes	dèttie-dat hij	G
baord - baard	deurnat-doornat	gaauw- gauw
bêên-been	deuze - deze	gallêge - bretels
bèèr - beer	dikwuls - dikwijls	gaode-ga je
begaofd - geleerd	dinke-denken	gaofel - hooivork
begaofd - wijs	directoire-vrouwen onderbroek	gaoget-gaat het
begraove-begraven	dochte-dacht je	gaope - geeuwen
behêems-geheim	dorde - derde	gaore- garen
behêûrljik - behoorlijk	dreugdraoikes-droogljinen	garst-gerst
beinde - binden	dreuge-drogen	gashèerd - gaskachel
bekaant-bijna	durrêes - doorreis	gedèddel-kletspraat
belaoitâfeld - gek geworden	durrep-dorp	gêel-geel
beldûrrre - onbehoorlijk lopen	deuze - deze	gèet-geit
benêpe-benauwd	dikwuls - dikwijls	gelaache-gelachen
beraode - beraden	dinke-denken	gemêlijk-gewoonlijk
bietje-beetje	directoire-vrouwen onderbroek	geraai-gerei
bijhaauwe-bijhouden	dochte-dacht je	gerééd-klaar

gèrre–graag	I	korne–karnen
geut–keuken	iemeel - email	korsemes–kerstmis
gewiest–geweest	ik gaoi–ik ga	kôrs–koorts
gezeed–gezegd	immer–emmer	kouwse stoppen–kousen herstellen
gezijter–je bent er	Inder–hetzelfde	krakkemikkig - niet fit
giesterenaacht–gisternacht	J	kraoke–kraken
glâske–glaasje	jaanke–huilen	krepfroet - grapefruit
goed vurmekère–goed voor elkaar	jaoge–jagen	kuiere–wandelen
goeiendag–goedendag	jao–ja	kûîstelijk–kostelijk
goeje–goede	jeloers–jaloers	kundut–kun je het
gôôchemert - sluw	jong frammes–jonge vrouw	kwaast kwast
grâôt–graat	jottere–heen en weer bewegen	L
gripped - greppel	juin–uien	laand–land
grôteweg - snelweg	juk - jeuk	langgeleje–lang geleden
grûitmoeder–oma	K	lâôing - lading
grûitvaoder–opa	kaaier–grind	laots–laatst
gruttebraai–gruttenpap	kaamverspiritus–kamferspiritus	lëbbêre - slobberen
gruun mee witte - snij - met witte bonen	kaast–kast	leet–ligt
gruun–groen	kaauwe–koude	leste–laatste
gunderrwijte–in de verte	kaawfront - koudefront	lëvertraon–levertraan
Gurrekum–Gorinchem	kank–kan ik	lôpt–loopt
H	kâo–kade	luizepadje–haarscheiding
haaibaai–bazige vrouw	kaontjes - kaantjes	M
haand–hand	kebaol – kabaal	maag–mag
haawoewesnaovel–houdt je mond	kèèlpijn – keelpijn	maaiknol - meiknol
haover–haver	kèès – kaas	maai–mei
hebbek–heb ik	kêêt–keet	maansminse–volwassen mannen
hebbes–ik heb hem	keier–kinderen	maokter–maakt er
Hèèl–Hedel	keierwaoge–kinderwagen	maondag–maandag
heggêske–hegje	keind–kind	Maos–Maas
hêkkem–heb ik hem	kêrêmes–kermis	massel–geluk
helegaor–helemaal	kerwaai- karwei	mêêl–meel
hendig–handig	ketseballen–kaatsballen	melkimmers–melkimmers
herremoei naokend–helemaal bloot	keu–varken	melleke–melken
hèrres–weeom	kiesje–kistje	mepessaant–gelijktijdig
het is zund–het is zonde	kikkis–kijk eens	merge - morgen
hêût–hoofd	klaai–klei	mêrstentijd–meestentijds
hord–van wilgenteen gevlochten scherm	klammig–vochtig	meule–molen
huiske–poepdoos	knêpt–knijpt	meulepad–molenpad
huiswaords–naar huis gaan	kneukels–handen	meulestraat–molenstraat
hum–hem	knijnehok–konijnenhok	meuzikke–muggen
hur–hoor	knol–raap(oud paard)	mieterskop - ondeugd
Hûrne–Hurwenen	knupskes–knoopjes	moek–moet ik
hûrter–hoort er	koeterwaols–onzin praten	môiste–mooiste
	kôlebak–kolenkit	môtjes–moetjes
	kommeke–kopje	munne–mijn

murke- muurtje	Poeierôje–Poederoijen	slaoivûrk - slavork
mûrkpepke - mergpijp	poeier–poeder	slaopponneke–nachtjapon voor kinderen
N	pompdoek–dweil	slèkke–slakken
nâôis - naden	ponny-pony	smêêrpoets–iemand die vies bezig is
nâsmaok - nasmaak	pontbaos–veerman	smekken - smakken
nèèf - neef	prumke–pruimtabak	snotkoker - lastig kind
neffe–er naast	R	spellekussen–speldenkussen
neusdoekske–zakdoek	raawe - rouwen	speule–spelen
nijesteeg–nieuwstraat	rammelaortje–rammelaar	speultuin - speeltuin
nijshierig–nieuwsgierig	raoie–raden	spiegelaai - spiegelei
nîjt - nieuw	rèès–reis	spinnaosie–spinazie
nummero honderd - toilet	rêgene–regen	staampe - stampen
O	rêstebraai–rijstenbrij	staoi–staan
oe–uw	rietkrâog–rietkraag	staoke- staken
ôgskes–oogjes	rije–rijden	staosiegeld - statiegeld
òk–ook	rijlèers - rijlaars	start - staart
oliebôôt - tanker	rijpèerd - rijpaard	streupnaogel–stroopnagel
ombehaawe - onbehouden	Rijsik–Rijswijk	strôbele–bijna over iets vallen
omtolle–omvallen	rijzaol - rijzadel	strôdiepop - stropop
omvêêr–omver	rimmetiek–reuma	strôdie–strooien
onderlaoge–planken onder de matras	rôdiekôôl–rodekool	T
ôôrwurm - oorworm	rôôiwortel–rode peen	taante - tante
opbringst - opbrengst	rôôme–melk	tatolf -iemand die gek doet
opgepolitoerd–met was ingewreven	rukweind - rukwind	tegen heug en meug - geen lust
opkaomer–slaapkamer boven de kelder	S	tek–tak
opspeule–opspeulen	saomeraome–samen inspannen	temtaosie–het is me toch wat
overhimd–overhemd	sâvus - `s avonds	terf–tarwe
overjaors–van vorig jaar	schaand–schande	topvûrm - topvorm
overrensie– over hebben	schaop–schaap	troela`s–modepoppen
ovêsgaast - steenfabriekarbeider	schêennaam–scheldnaam	tûr–er
P	schêlle–schillen	twêdde–tweede
pakkendraoger–bagagedrager	schôêlekert–ondeugd	U
panhêring–magere	schôônawers - schoonouders	uit den haok - schuin
paoltje - paaltje	schoor–een houten boeren brug	uitbraaie - uitbreiden
paoprikao - paprika	schorsteen–schoorsteen	uitbrêêke - uitbreken
paosaai - paasei	schurke - schuurtje	uitduije–uitleggen
peejeriek–bietenriek	sebbele–sabbele	uitgebrâaid - uitgebreid
peejeschôfel–bietenschoffel	sebiet–snel	uitgedrêûgd - uitgedroogd
peejespao–bietenspade	seffes–eventjes	uitgedrêûgd - uitgedroogd
peejetang–bietetang	sevojekôôl–savooiekool	Uitik–Uitwijk
pêêrdenklippel–paardenklepel	sigârke–sigartje	uitschâaie - stoppen
pêêrdenlaaien–paardenleidsels	sikkeretaoris–secretaris	uitwaaiere–uitwaaien
pêêrdenstringen–paardenstrengen	sjek-shag	ullevelleke–soort snoepje
pêêrd–paard	sjet–sajet	uraaf - eraf
pekelkuip–spekkuip	sjiep - jeep	urke - uurtje
pekelspek–spek dat in het zout gelegen heeft	slaoivûrk - slavork	

V	vurschôôt-schort	Z
vâd-pak	vûrsteven-voorsteven	zaaimêsiën-zaaimachine
Vêên-Veen	vur-voor	zaand-zand
vèèrhuis-veerhuis	vûrzuuke - verzoeken	zaauwelder-kletsprater
verdonkeremaond-stiekem weggestopt	W	zaol-zadel
vêrkaawe - verkouden	waashèning-waslijn	zèèsie - zeis
verkikkerd-verliefd	waasmêsiën-wasmachine	zeet-zegt
vernaogeld-verprutst	waastêel-wasteil	zêmelap - zeem
vernaomeminsen-voornamen mensen	wagelôôds-wagenloods	zeuvende-zevende
vêrrekes-varkens	wak-wat	zijerm - zijarm
viet-pakt	waog - waag	zo is tè-zo is dat
vijn-vind	waogewiel-wagenwiel	zoeveul-zoveel
vloeie-vloeien	Waal-Waal	zonneblomme - zonnebloemen
vloeike-vloeipapier	wèèrd-waard	zûrg - leunstoel voor opa
voeierpeeje-voederbieten	wèèrrum-warm	zurkôol - zuurkool
vôllêk-volk	Welleschênd-Wellseind	zuut-zoet
vôrders-voorts	werkbrôôk - werkbroek	zwèèr - zweer
vôrt-wegwezen	wêr-weer	
vrouwvollek-vrouwen	wies-wist	
vûrdenbordekomme-kom er mee voor de dag	wijer-ruimer	
vurjaar-voorjaar	wirke-weertje	
vurkaomer-voorkamer	wirzin - weezin	
vûrlicht-voorlamp	Woerkum-Woudrichem	
vurmekaore-klaar	wor-wordt	
	wûrrevel-draai knop op een deur	

Oorlog en bevrijding

Oorlog en bevrijding

Er is mij gevraagd een stukje te schrijven voor deze dorpskrant over de bevrijding. Ik wil hieraan wel meewerken, maar het is wel zo dat ik pas na de oorlog geboren ben, dus al wat ik nu ga schrijven heb ik uit overlevering gehoord. Ik kan me nog wel herinneren dat als er 's avonds bij onze ouders mensen kwamen buurten altijd de oorlog ter sprake kwam. Ik zat dan met open mondje te luisteren wat die mensen meegemaakt hadden. Er kunnen dus fouten tussendoor sluipen waarvoor mijn oprechte excuus. Voor mijn gevoel was het toen alsof het ik weet niet hoe lang geleden was. Maar later begreep ik pas dat het nog maar enkele geleden jaren was. Mijn vader had zich voorgenomen, toen er oorlog dreigde, als het werkelijk oorlog zou worden, om aan het front te gaan kijken. Later vertelde hij dat hij niet naar het front had gehoeven, want in 1944 kwam het front hier naar ons toe. Geallieerden over de Bergsche Maas en de Duitsers aan onze kant. Toen in 1940 na vijf dagen Nederland gecapituleerd had, heeft mijn vader aan verschillende mannen gevraagd of zij megingen om bij de Grebbergen te gaan kijken. Want om alleen te gaan vond hij saai, en dan konden andere mee getuigen wat zij gezien hadden. Tenslotte zijn ze met veertien man op te fiets daarnaartoe getrapt. Toen zij terugfietsten stond er een kraampje met peren langs de weg, iedereen kocht een zakje, ook mijn vader, terwijl ze thuis lagen te rotten onder de boom.

Over de periode van de oorlogstijd tot de Geallieerden in Frankrijk landden heb ik weinig gehoord. In 1943 zagen de Duitsers aankomen dat er weleens honger kon komen, dus lieten zij begin 1944 hier op de uiterwaard, het was toen allemaal grasland, 11 ha omploegen om tarwe op te telen. Toen het graan rijp was, kwam er een dorsmachine uit Vlijmen om het te dorsen. Terwijl er gedorst werd, stond er al die tijd een controleur bij om te kijken dat er geen tarwe werd weg gesmokkeld. Hij was niet de

kwaadste, want aan het einde kreeg iedereen die geholpen had een zak tarwe mee.

In het najaar van 1944 waren de Geallieerden in Brabant tot Heusden gevorderd. Zij begonnen over de Bergsche Maas en de Maas die langs ons dorp loopt te schieten om hier bij ons de Duitsers te verjagen. Omdat er langs die rivieren weinig dekking was, hadden de Geallieerden de kanonnen in Vlijmen opgesteld. Ik heb ooit eens een man uit dat dorp horen vertellen dat er 's avonds meisjes, die met de soldaten flirten, voor de lol nogal eens een kanon af mochten schieten, niet nadenkend dat deze granaten bij ons onschuldige mensen konden treffen. In ons dorp stonden ook kanonnen die ook over de rivieren terugschoten. Zodra de Duitsers geschoten hadden werd er weer teruggeschoten. De Geallieerden wisten blijkbaar waar die hier stonden, want de granaten vielen altijd vlak in de buurt van het kanon dat geschoten had. Nu was er hier een heel jong soldaatje die heel erg bang was. Als dan een andere Duitser weer wou gaan schieten smeekte hij om het niet te doen omdat de burgers zo bang waren meende hij, maar die andere had hem door en vertelde het jochie dat niet de burgers bang waren maar hij zelf. Nu stond er in de Kapelstraat een keukenwagen waar voor de soldaten eten bereid werd. Op de Bergsche Maasdijk lagen ook Duitsers die de rivier in de gaten moesten houden. Deze soldaten zaten in een eenmansputje dat zij op die dijk ingegraven hadden. Die waren zo diep dat zij staande net over de rand konden kijken. Maar die soldaten moesten ook eten en dat kregen zij ook uit deze keukenwagen. Zij voeren, bij de loswal, in het donker over en liepen dan over de Doornwaard naar die dijk. Iedere dag waren het weer anderen en als dat jonge soldaatje aan de beurt was stond hij te schudden op zijn benen van angst. Een oudere onverschrokken soldaat die voor hem opkwam als een vaderfiguur nam het dan van hem over. Als dat arme ventje 's nachts de Engelse bommenwerpers over hoorde vliegen naar Duitsland liepen de tranen over zijn

wangen en zei dan heel zacht, in het Duits: "Arme Mutter (moeder)".

Er zijn veel boeken geschreven over die oorlog maar over één onderwerp heb ik weinig gelezen. Dat is over hun landgenoten die in Duitsland achterbleven. Nu zijn er soldaten die vrijwillig in het leger gaan. Maar in Duitsland was dat in de oorlog heel anders. Zij werden gedwongen naar het front te gaan. Velen werden opgehitst en gehersenspoeld om zich op te geven als kanonnenvoer, maar er waren er ook genoeg die niet durfden of wilden. Maar daar werd niet naar gevraagd. Het is voor die ouders, vrouwen of verloofden wat geweest als je afscheid moet nemen van je geliefde zoon, man of verloofde. Wat zullen daar een tranen geschreid zijn door die mensen. Zal ik je ooit nog levend terugzien? En zo nee, waar zul je sneuvelen en zal ik dan ooit jouw graf nog kunnen vinden? Over deze mensen is weinig of nooit geschreven, maar ook zij hebben bange jaren gekend.

Bij mijn ouders lagen 's nachts ook weleens soldaten ingekwartierd. Dan namen sommige soldaten 's avonds mijn twee zusjes op hun knie en dan liepen de tranen over hun wangen, omdat zij thuis ook kinderen hadden en niet wisten hoe het met hen ging. Er waren er ook genoeg die zeiden: "Wir wollten den Krieg nicht! (wij hebben den oorlog niet gewild)". Maar zij konden niet achterblijven. Zij moesten mee ook wegens hun metgezellen. Net als de NSB-ers, daar was ook een enorm verschil in, net als in het verzet.

Bij ons in het dorp heeft een man gewoond die bij het verzet heeft gezeten. Hij zei altijd tegen mij: "Als er ooit nog eens oorlog komt, ga nooit bij het verzet." Die had ook veel dingen gezien en gehoord die niet door de beugel konden. Hij had er zelf aan mee gedaan. In de plaats waar hij toen woonde, hadden zij een boerenwagen op straat gereden. Daar bovenop werden de meisjes die met de vijand geflirt hadden kaalgeschoren. Terwijl hij daarmee bezig was komt er een oude man aan. "Hij vroeg mij of ik even van de wagen wilde komen. Toen ik bij hem stond vroeg hij: Jongen", wat zou je moeder, als ze nog geleefd had, ze was jong overleden, hiervan gezegd hebben?" Dat trof hem zo dat hij direct naar huis is gegaan. Hij vroeg zich later ook af waar hij en anderen het

lef vandaan haalden om voor eigen rechter te spelen. Op sommige plaatsen werd het publiek opgehitst door de verzetsmensen om ieder meisje dat kaal was in het gelaat te spuwen. Later kregen sommige mensen die hieraan mee hadden gedaan een walg van zichzelf. Hier nog een voorbeeld van het verzet: In Putten probeerden een paar mannen van het verzet een paar Duitse officieren uit de weg te ruimen. De aanslag mislukte. Als vergeldingsactie werd er razzia gehouden. Hoe konden deze lafaards, die het op hun geweten hadden, het verdragen dat er honderden onschuldige jongens en mannen afgevoerd werden om in kampen vermoord te worden? Als het echte mannen waren geweest, hadden zij gezegd: "Wij zijn het en laat deze onschuldigen naar huis gaan." Ds. C.B. Holland heeft zich wel bij Duitsers aangeboden. Deze herder wilde zijn leven opofferen voor die arme schapen. Maar dat wilden de Duitsers niet, want zij wisten zeker dat hij niet één van de daders was. Wat de bedoeling was voor deze aanslag is men nooit te weten gekomen.

Ook de Geallieerden hebben zich niet overal zo voorbeeldig gedragen. In de Betuwe hebben zij kerken en woningen moedwillig vernield en leeggeplunderd. Daar hadden ze meer schade van dan van de hele oorlog. Ik kan begrijpen als je dit leest, dat je de indruk krijgt dat ik Duitsgezind ben. Ganselijk niet. Want over de Duitsers, die als bloedhonden te werk gingen, is in boeken en woorden niet uit te drukken wat ze gedaan hebben. Dat geldt ook voor veel NSB-ers. Maar dat wil nog niet zeggen dat de Geallieerden en de verzetsmensen zulke lieverdjes waren en smetvrij. Ook veel boeren rond de grote steden in het westen, waar honger was, hebben zich op een misselijk makende manier gedragen.

Twee keer is er in ons dorp een razzia geweest. Ze waren op zoek naar dokter Keijzer. Dat kwam omdat deze dokter op of na dolle dinsdag een studievriend in Eindhoven had gebeld hoe ver de Geallieerden al waren. Dokter Keijzer heeft toen tegen zijn 'vriend' flink uitgehaald over de Duitsers, niet wetende dat hij een NSB-er was. Deze 'vriend', die dus inmiddels zijn vijand was, heeft de Duitsers opdracht geven hem op te halen. Een andere man uit het verzet was getipt en heeft dokter Keijzer geadviseerd

onder te duiken, zodoende hebben zij hem niet gevonden.

Mijn ouders woonden toen in de Kapelstraat in een oude boerderij op het terrein wat van transportbedrijf Vos is geweest. Waar nu het voormalig kantoor staat, stond toen een hooiberg. Bij dat bedrijf hadden ze toen een vrachtwagen waar een vergasser op gebouwd was die op kolen gestookt werd. Als die wagen van de rit thuiskwam werden de overgebleven kolen eruit gehaald om de volgende dag weer te gebruiken. De burens hadden al wel eens geklaagd dat het niet goed kon gaan wegens die brandgevaarlijke hooiberg, want daar stond 's nachts die auto in. In de boerderij waar mijn ouders in woonden verbleef nog een gezin. Op een zekere nacht maakt die vrouw haar man wakker en zegt: "Joh, kijk eens, het is zo helder, volgens mij hangt er een lichtkogel in de lucht." Maar die man had al gauw door dat het geen lichtkogel was maar de hooiberg die in de brand stond. De vrachtwagen konden ze er nog op tijd uit halen. De chauffeur van die wagen is later, naar men vertelde flink opgehitst door anderen, vrijwillig vertrokken naar het Oosten. Zijn ouders hebben alles wat mogelijk was in het werk gesteld om hem na de oorlog te zoeken. Maar tevergeefs. In ons dorp was ook een brandwacht. Iedere nacht liepen er dan twee mannen door het dorp om de mensen te wekken als er iets gebeurde. Die nacht hebben de twee brandwachters niets gemerkt omdat het hard mistte en zij in de muziktent, die tegenover het veerhuis stond, zaten te kaarten.

In de boerderij die mijn ouders huurden, was ook een stal voor een paar koeien en paarden. Op een zeker moment zetten de Duitsers daar een paard op stal. Naast de paardenstal stond een houten schot zodat er een looppaadje was tussen de muur en de stal. 's Avonds komt er een Belgische schipper, ze noemden hem Stropke (of dat zijn voor- achter- of bijnaam was weet ik niet). Hij liep door dat paadje langs het paard. Dat paard gaf met zijn hoef op dat moment zo'n harde hengst tegen het schot dat het schippertje van schrik uitriep: "Jij bent nog rotter dan je baas."

Omdat veel schippers bang waren dat hun schip door de Duitsers gevorderd zou worden, probeerden zij hun schip achter in het gat vast

te varen, zodat het muurvast zat. Ook Belgische schepen waaronder ook die van Stropke. Deze schippers konden niet aan boord blijven, omdat de Engelse bommenwerpers probeerden die schepen kapot te bombarderen, zodat de Duitsers ze niet konden gebruiken. Een schipper had met hoogwater zijn schip zo ver op de waard gevaren, bij Wellseind, dat ze het na de bevrijding niet vlot konden trekken. Toen hebben zij na de oorlog de NSB-ers die straf hadden met schoppen een geul naar de Maas laten graven.

Tegenover de voormalige weegbrug stond, wat nu een bouwval is, een boerderijtje. Die mensen hadden twee koeien. Op een zeker moment komen er twee Duitsers uit Wellseind en haalden een koe uit de stal om, dwars over het land naar de Lenshoek, te gaan slachten. Een advocaat die vlakbij geëvacueerd zat, zag dit gebeuren. Deze man kon vloeiend Duits en rent achter die Duitsers met de koe aan. Even later kwam hij met de koe terug. Toen zij hem vroegen of hij niet bang was voor die Duitsers antwoorden hij: "Nee, ik was veel banger voor die koe."

De toenmalige burgemeester C. van Ommeren kreeg van de Duitsers opdracht alle arbeiders uit ons dorp naar Zaltbommel te sturen. Zij moesten bij de brug tankvallen gaan graven. Als dat bevel niet zou worden opgevolgd zou hij doodgeschoten worden. Omdat deze man altijd heel rustig was, zei hij steevast: "Ja, daar staan jullie altijd het eerste mee klaar." Mijn vader was toen arbeider, dus kwam daar ook niet onderuit. Toen zij daar aan het graven waren, was er op een zeker moment een luchtgevecht tussen twee vliegtuigen. De Duitser die er al die tijd bijstond raadde de gravers aan te stoppen en de schop die zij hadden plat op hun hoofd te leggen zodat de lege hulzen die vielen niet op hun hoofd kwamen.

Op een zeker moment vonden de Duitsers dat het in ons dorp voor de burgers te gevaarlijk werd en ze geen pottenkijkers konden gebruiken. Mede in verband met mogelijke sabotage moest iedereen hier weg. Ook lieten zij verschillende kerktorens in de lucht vliegen omdat deze door de geallieerden konden worden gebruikt als uitkijktoren als zij over de rivieren zouden komen. Ook de kerk op Zuid

moest eraan geloven. Zonde. De bewoners van Hedel moesten al eerder evacueren dan onze dorpsbewoners. Ik heb horen vertellen dat er een gezin uit die plaats hier bij de Coöperatie (Betuco) in de poterbewaarpplaats geëvacueerd was. De man van dit gezin werkte in Heusden bij de scheepswerf als timmerman. Op een zeker moment vroeg hij aan enkele personeelsleden van de Coöperatie of ze even naar zijn kast kwamen kijken die hij zelf gemaakt had. Toen zij bij die kast stonden vroeg een man, die niet op zijn mondje gevallen was, hoe hij aan dat mooie hout gekomen was. Hij vertelde dat hij iedere keer een plank op zijn schouder mee had genomen van de werf. Waarop de vrager antwoordde: "Vind je het wel leuk om voor je de rest van je leven naar een gestolen kast te kunnen kijken?"

De Duitsers gaven bevel dat alle evacués naar Groningen of Friesland moesten. Maar daar gaf bijna niemand gehoor aan. De meesten zochten onderdak in dorpen langs de Waal. Twee vrijgezelle broers mochten wel blijven. Wat daar de reden van was is nooit duidelijk geworden. Onze ouders zijn eerst met twee dochters en een koe naar Gameren gegaan. Mijn vader was toen nog geen boer. Daar ging op een zeker moment van de gemeente een bevel uit dat alle evacués uit de dorpen langs Waal de rivier over moesten, anders moest de eigen bevolking zelf vertrekken. Sommigen trokken zich er niks van aan en bleven. Zij gingen er van uit dat het altijd nog kon als het zover was. Maar in het gastgezin waar onze ouders verbleven had de man des huizes een bange aard. Die hamerde er direct op dat mijn ouders met hun 2 kinderen vertrokken. Dus de volgende morgen had de man van het gastgezin het paard ingespannen en door de sneeuwbuien en strenge vorst gingen ze op pad. De toen jongste dochter, twintig maanden jong, in de kinderwagen. Mijn moeder, in verwachting van het derde kind, en de oudste dochter achter de wagen aan om een beetje warm te blijven. Als dat meisje te moe werd mocht zij even een eindje op de wagen meerijden, maar kreeg zij het te koud dan was het weer lopen geblazen door de sneeuw. In Zaltbommel de Waal over, gewoon de A2 volgen, die zal toen wel een andere naam gehad hebben, en ze zagen wel waar ze eindigden. Op een zeker moment komt er een fietser achteroprijden en vroeg waar mijn

ouders met aanhang naartoe gingen. Ja, daar kon niemand een antwoord op geven. "Nou," zei die man: "kijk maar of je ergens hier terecht kunt. Zo niet, loop dan maar door naar Zijderveld, want daar kom ik vandaan en dan ga ik voor jullie plaats zoeken". Toen ze langs Beesd kwamen, stond er een boerin te roepen dat ze wel in het bakhuisje mochten. Maar dat was zo klein dat ze het niet zagen zitten. Dus zijn ze doorgelopen naar Zijderveld. De kruidenier, want dat was die man van beroep, stond hen al op te wachten. Hij had geen plaats kunnen vinden, maar hij zei: "Wij hebben al wel evacués maar dat is geen probleem, daar kunnen jullie nog wel bij". Gauw moeder en dochters bij de warme kachel om ze weer een beetje op temperatuur te komen. De boer uit Gameren is direct op huis aangegaan. Maar vertelde later dat hij het wel benauwd had gehad, want hij had zijn hondje bij zich. Toen het donker werd zat die achter de hazen aan en zette met zijn geblaf alles op stelten. Het gastgezin had zelf al een groot gezin en dan nog twee gezinnen erbij. Wie van ons zou het doen? Maar met dat ene gezin liep het niet zo lekker omdat die vrouw nogal een bazige tante was. Die zijn na een paar dagen naar elders vertrokken.

Dit er even tussen door: In ons dorp woonde een man die ook gehoord had dat zij weg moesten. Omdat hij en zijn vrouw niets anders hadden dan ieder een fiets, had deze ijverige man een kist gemaakt met twee wieltjes eronder zodat hij die achter zijn fiets kon binden. In het plaatsje Vuren kwamen zij een dorpsgenoot tegen, dus even gestopt en gevraagd waar zij naar toe gingen. Ja, dat wisten zij ook nog niet. Op een zeker moment vroeg die man aan die ouders: "Waar is jullie kind?" "Och", zegt die vader: "die ligt in die kist achter de fiets". Die man schrok, want de achterkant van die kist was weg. Dus die vader sprong van de fiets, keek in de kist, geen kind. Begint tegen zijn vrouw: "Vrouw, kind verloren, kind verloren!" Zij terug en een eind terug lag het kind op de dijk te huilen. Toen die man die hen tegengekomen was het mij vertelde, kon ik het bijna niet geloven. Later heb ik het aan de vader van het kind gevraagd of dat waar was. Hij wist gelijk wie het verteld had en daar was hij niet zo blij mee. Maar het bevestigde wel dat het echt was gebeurd.

Nog een voorval. Een man uit Ammerzoden, die ook moest evacueren, had zoveel mogelijk op zijn hondenkar geladen. Om die hond niet teveel te belasten had hij die kar zo geladen dat het meeste gewicht achter op de kar zat. Toen hij van Kerkwijk naar Gameren over de Brakelsesteeg liep, die vol gaten zat, klap plots die kar achterover. Het arme dier hing te spartelen tussen hemel en aarde. En die man maar roepen: "Hoe kan dè nou, hoe kan dè nou?" Toen riep een man terug: "Dè is toch nie zo moeilijk hoe dè kwam, om dettie kar van veure omhoog ging en van aagtere omleeg."

Onze ouders hadden het goed in Zijderveld. Op een zeker moment kwam er een man uit ons dorp aan de deur om eten vragen. Mijn moeder zag hem staan en liep even naar buiten om een praatje met hem te maken. Onverwachts zegt ze tegen die man: "Nou hak net un nij koekpan gekocht en nou weet ik nie of Jan die wel goed weg gedouwd het want dè zo toch zonde zijn van mun nij pan." Daar begin me die man uit te halen: "Mins, hoe durfde daor toch over te praote. Ik moet iedere dag langs de deur om ètte om dè ons gastgezin nie genoeg het vur ons, en gij staot oe eige druk te maoke over un koekpan! Schaom oe eige toch." Mijn moeder is van schaamte naar binnen gevlucht, want hij had wel gelijk.

Op de eerste zaterdag dat zij daar waren zei die kruidenier: "Jullie zijn Hervormd en wij Gereformeerd. Nou had ik wel graag dat jullie morgen met ons naar de kerk gaat". Dat was geen probleem. Later vertelde een zoon uit dat gezin aan mij, dat mijn vader een Hervormde de les had gelezen. Dat was gekomen omdat die man mijn vader aansprak dat hij naar de verkeerde kerk ging, want hij was toch Hervormd en hoorde dus bij hun naar de kerk te gaan. "Nou", zegt mijn vader: "Ik kan nie

geleuve dedde gij unne Hervormde zijt, want ik heb van de wèèk gezien detter unne broodmaogere man bij jou aan de deur kwam om wat ètte. Jullieje hond stond aon unne grote prak dat gullie niet op kon. Die man liep ut waoter uit zonne mond toen ie naar dieje hond keek. Mer ge joeg nie dieje hond weg maar wel dieje hongerige man." Die man is met een rood hoofd af gedropen.

Toen ze er enkele dagen waren is mijn vader bij de boeren gaan vragen of er iemand plaats had voor een koe, want die van hem stond nog in Gameren. En dan kon hij die melken voor het grote gezin. Plaats had hij zo, dus een halster gezocht en op de fiets naar Gameren. Hij komt bij de Bommelse brug en daar staat een Duitser op wacht. Die was toch wel nieuwsgierig wat mijn vader van plan was. Hij vertelde hem dus dat hij zijn koe op wou halen. Hij slaat mijn vader met de kolf van zijn geweer tegen zijn schouder zodat hij met fiets en al over de brug stuiterde: "Je bent een zwarthandelaar!" Die waren er in die dagen veel. Dat waren mensen die probeerden voor een zacht prijsje voedsel te kopen en voor woekerprijzen te verkopen aan mensen die honger hadden.

Op een zeker moment had een boer in Zijderveld een paard dat volgens de dierenarts zo snel mogelijk geslacht moest worden, zijn hart was te groot. Verschillende dorpen af geweest maar nergens een slager die hen helpen kon. Die boer was radeloos want als dat dier dood zou gaan, dat zou toch zonde van het vlees zijn. "Geen probleem", zegt mijn vader: "die slacht ik wel even." En zo geschiedde. Daar hebben ze weinig last van de oorlog gehad. Ondanks dat ze het daar heel goed hadden kreeg mijn moeder heimwee. Omdat iedereen aan zag komen dat de oorlog op een eind liep is mijn vader weer naar de Bommelerwaard gefietst om te kijken of hij ergens korter bij huis kon komen.

Ik denk dat ik ongeveer 8 jaar was, dus 9 jaar na de oorlog, dat mijn vader een tweedehandse bromfiets kocht. Daar zou hij de volgende dag mee naar Zijderveld op visite gaan. Er werd toen altijd verteld dat men op een bromfiets een ziekbed op je lijf haalde. Want op een fiets trapte je je eigen nog warm en hier zat je stil. Ik wilde graag mee, maar dat zagen mijn ouders

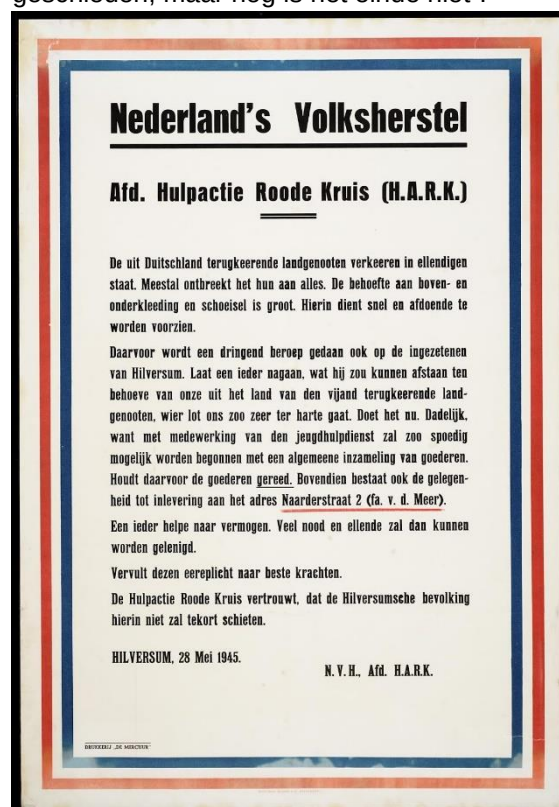
niet zitten. Na lang zeuren hebben ze mijn bovenlichaam in kranten gewikkeld. Mijn vader in een dikke jas en ik in een dagblad, een kussentje op de bagagedrager en daar gingen we. Toen nog gewoon over de A2. De motor hing onder de trappers. Om hem aan de praat te krijgen moest men eerst met trappen gang maken, dan drukte men met een handel het rolletje aan de motor tegen de achterband. Op de terugweg, over het veer in Brakel, viel in Schoonrewoerd de motor er onderuit. De bout waar de motor mee vast zat, was eruit getrild. De bout vonden we al snel terug, maar de moer was kwijt. Ik weet nog dat we bij een boer daar om een moer hebben gevraagd. Hij kon ons helpen, dus opgelost. Thuis aangekomen heb ik eerst de kranten verwijderd, want het leek wel of ze mij als een baby ingebakerd hadden. Onze ouders hebben altijd contact gehouden met deze familie. Omdat dat huis in verte vanaf de A2 te zien is trekken mijn ogen automatisch die kant op als we daar rijden.

In Gameren, waar ze eerst weggestuurd waren, konden zij weer terecht. Omdat mijn ouders liever op hun eigen wilden wonen, is hij later op zoek gegaan of hij ergens iets kon huren. En dat lukte in Delwijnen. Daar is op 13 april mijn derde zuster geboren. Van een verloskundige had men toen nog nooit van gehoord want dat waren Vroedvrouwen. Eén ervan is bij de bevalling geweest, een kraamverzorgster niet. Die bestonden toen ook nog niet, want dat waren baaksters. Een baakster was er niet in de omtrek, dus is mijn vader enkele dagen baker geweest. Een pasgeboren baby werd vroeger ingebakerd. Men ging er van uit dat een baby erg slap was en daarom ging men het strak met doeken inwikkelen, zodat het geen kant op kon. Ik heb weleens horen zeggen dat men ze aan de voetjes boven je hoofd kon houden. Als die hummel verschoond moest worden kon hij of zij even opgelucht ademen en een windje laten. Daar komt het woord bakken vandaan.

Mijn vader moest dus als baker ook eten koken. Op een zeker moment had hij appelmoes gekookt als groente. Omdat die wat dun uitviel durfde hij die niet aan mijn moeder te geven, want de golven sloegen over het bord. Toen is hij die moes af gaan gieten. Bij mijn moeder aangekomen met wat aardappelen en het overblijfsel van de moes riep zij uit: "Ach man, ut zijn niks als klokhuizen." Waarop mijn vader

terugriep: "Ge mag blij zijn dè ik ze er nie uitgehaald heb, aandars hadde niks gehaad." Daar vandaan zijn ze weer terug gegaan naar de Kapelstraat en wat denk je: de nieuwe koekpan, daar mijn moeder zo'n zorg over had gehad, stond er nog. Alleen het koolzaad dat mijn ouders op zolder hadden bewaard om olie uit te halen was weg. Omdat mijn vader het vermoeden had wie het weggehaald had, heeft hij deze man onverwachts bij de keel gegrepen en gevraagd waar hij er mee gebleven was. Hij bekende direct en zou zorgen dat het terug kwam. Mijn ouders werden er niet slechter van want toen hij het terugbracht was er al olie van gedraaid.

Eindelijk was er een einde gekomen aan de oorlog, die angst, haat en veel bloed en tranen heeft gekost. Maar nog steeds is er oorlog op de wereld en dat houdt maar niet op. Want er staat geschreven: "Gij zult horen van oorlogen, en geruchten van oorlogen, zie toe, wordt niet verschrikt, want al die dingen moeten geschieden, maar nog is het einde niet".

Na de bevrijding zijn er nog op sommige plaatsen goederen verzameld voor getroffen gebieden. Hier heeft aan de loswal een schip gelegen, uit Zwammerdam, met geschonken goederen aan boord. Dat ging uit van de HARK

(Hulp Actie Rode Kruis). Daar was dan iemand aan boord die de goederen verdeelde. Ik kan me nog herinneren dat iemand wel eens iets liet zien en zei: "Kek, dè heb ik nog over gehawe van de HARK". In Amerika was toen minister George Marshall, die generaal was geweest, en zich geweldig heeft ingezet om de getroffen landen weer op de been te helpen. Er zijn toen enorm veel landbouwmachines in opdracht van hem naar Europa verscheept. Dit noemde men het Marshall-plan. Nu zult u denken: "Die minister Marshall was een geweldige man voor ons." Maar zijn eigen belang was groter. Hij was namelijk bang dat de Russen ons zouden gaan helpen en hier aan de macht zouden komen.

Na de oorlog vonden wij op het land nogal eens een vliegtuigkogel. Wij namen die dan mee naar huis en legden die in een pan met benzine. Deze pan werd in de greppel gezet, aangestoken en dan weg wezen. Begin jaren zeventig van de vorige eeuw hebben ze in verband met de ruilverkaveling bij ons achter huis de sloot breder en dieper gemaakt. Die graafmachine haalt daar een granaat boven die niet te tillen was. Die vonden we toch wel een beetje te groot om zelf af te stoken, dus hebben wij hem op laten halen.

Vrede toegewenst!

Gijs van de Werken

Oorlogsherinneringen van Leentje de Koning

Oorlog 1940-1945

Leentje de Koning weet daar veel van te vertellen.

Leentje de Koning - van Helvoirt, 87 jaar, wil wat vertellen over de oorlog 1940-1945, toen ze moesten evacueren naar Friesland. Maar eerst wat over Leentje zelf, geboren in 1933 in Nederhemert, dochter van Bernard en Ditje van Helvoirt. Velen hebben dat echtpaar nog gekend. Ze hebben gewoond aan de Dorpsstraat B118, nu Molenstraat, op een stuk land achter waar nu Jan van de Wetering en Eelco van Diggelen wonen. Leentje was getrouwd met Piet de Koning. Ze hebben jaren in een woning in de Tuinstraat gewoond. Piet kwam te overlijden en toen de gezondheid van Leentje minder werd is ze verhuisd naar een bejaardenwoning in de Hofstraat. Hier woont ze nog steeds zelfstandig.

"Mijn vader had een schuilkelder gegraven in de tuin van de Dorpsstraat waar wij woonden. Daar gingen wij in als de bommen vielen. Maar op 16 januari 1945 moesten wij Nederhemert verlaten. Vader en moeder en Roosje en

Dineke en ikzelf en ook Tante Mina Hobo, die een winkeltje heeft gehad met naaigaren aan de Molenpad, waar nu familie Hol in woont. Bijna heel het dorp moest evacueren. Mijn vader huilde toen wij weg moesten: "Wij komen nooit meer terug", zei hij. Mijn vader had een broer in Aalst wonen, die had daar een leeg huis staan, daar zijn wij twee weken ingetrokken. Maar omdat wij geen inwoners van Aalst waren moesten wij vertrekken naar Zaltbommel. Wij kwamen in het Nutsgebouw terecht maar moesten wel op de grond slapen. De andere dag kwam burgemeester Bol persoonlijk naar ons allemaal kijken. In het Nutsgebouw was ook een familie Smits uit Nederhemert, de postbode! Jean de Booi, de vrouw van postbode Hen de Booi, (zo werden ze genoemd in de volksmond) zei: "Ik wil die rotvent niet zien", en kroop met haar hoofd onder de dekens. Mijn vader zei: "Bol is goed maar boldood is beter". Wij moesten toentertijd lopend door de sneeuw en de kou. Wij hebben van Zaltbommel naar Schalkwijk gelopen. Ik had natte voeten, want de sneeuw werd toen nog niet weggeveegd. Daar aangekomen kregen wij brood van Engelines van Ooijen, dat was in een kerk. Daarna naar Culemborg gelopen. Daar zijn wij ondergebracht bij de familie de Heus aan de Noorderwal. Die had een zoon Kees de Heus, daar bracht Engelinus ook aardappelen, brood en meel voor pannenkoeken te bakken.

- Later heb ik gedacht, toen begreep ik dat niet als 12-jarige, dat die Kees de Heus die Engelinus verraden heeft. Engelinus hebben ze nooit meer kunnen vinden, zoals ik weet. Daar heet nu de straat naar in Aalst, de E.P. van Ooijenstraat.-

En toen weer verder helemaal naar Houten gelopen. Daar hebben wij op een zolderkamertje geslapen op de vloer. Mijn moeder zei: "Je kunt goed voelen dat wij in

Houten zijn", want de houten vloer was ijskoud. In Houten zijn wij met de trein verder gereisd. In die trein zat ook de familie Kuipers- Roseboom. Die kwamen van het eiland Nederhemert. Die zijn bij de familie gebleven in Houten. Wij zijn in een school in Leeuwarden aangekomen, waar wij drie weken geweest zijn. Daar konden wij ons douchen, want dat was echt nodig! Er was daar ook een familie Vos van de Rietschoof, Dit en Hemke. Verder zijn wij in het dorpje Dronrijp terecht gekomen. Vader en moeder trokken in bij de familie Krottje. Mijn oudste zus bij bakker Miedema en mijn ander zus bij de familie Zondervan en ik zelf bij de familie Goslinga. Wij zijn daar op 15 april bevrijd, dat was op mijn verjaardag. Dirk Goslinga was postbode, is later ook in Nederhemert geweest, want hij wilde graag Loevestein gaan bekijken, daar is hij ook geweest.

In Dronrijp zijn ook 14 jongens doodgeschoten bij een brug. Eén van die jongens had zich laten vallen maar was niet dood.

De Fusillade bij Dronrijp was een gebeurtenis in Dronrijp aan het einde van de Tweede Wereldoorlog waarbij op 11 april 1945 veertien gevangenen door leden van de SD werden gefusilleerd.

Het laatste oorlogsjaar

Laatste oorlogsjaar – herinneringen van Piet Brugmans

Toen ik hoorde van de brand in het voormalige huis van Mijntje Bodmer kwam er een jeugdsentiment in mij op van het laatste oorlogsjaar. Net voorbij de boerderij lag een klein stoepje naar beneden en dan kwam je bij het winkeltje van Jutte en dochter Aria, die altijd voor je klaar stond om de boodschappen te overhandigen en het geld te ontvangen. Ik moest soms wel vijf keer per dag naar het winkeltje van Jutte om iets voor moeder te halen. Jut had een heel mooie naam: Judith. In die buurt hebben mijn jeugd jaren plaatsgevonden. Vader had een kapperszaak beneden in het veerhuis. Erachter had Hen van Ooijen met zijn broer Bertus een fietsenzaak in een houten keet, die later afgebroken is. Later had in de boerderij van Bodmer ook Hen zijn fietsenzaak. Hij woonde ook in het andere gedeelte van het huis.

Terug naar de boerderij van Bodmer. Die had een flinke boogkelder, die in de oorlogsjaren als schuilkelder diende. Als de schepen door de geallieerden beschoten werden, werd er naar de schuilkelder van Mijntje gevlucht. Dat was ook op 21 oktober 1944. Door Engelse Tyfoons werden er 12 schepen aangevallen. De scheepsruimten waren allemaal leeg, maar de Engelsen dachten dat ze met munitie waren geladen. Deze schepen lagen in de buurt van de molen en de families De Rooijen, De Korte en van Schijndel woonden daarop. In het schippersgezin van Bas en Marie de Rooijen, van het schip Broedertrouw, die onderdak hadden gekregen bij Bodmer, werd in die tijd een tweeling geboren, twee meisjes. Van dit gezin waren ook 3 dochters bij gezinnen in Hèmert ondergebracht. Riek en Corry waren bij familie Brugmans en Leny bij de familie Kant, de toenmalige veldwachter.

Er was in de oorlog een Engelse Lancaster DV282 vliegtuig neergestort. Dat was 28 mei 1944. Het toestel was neergeschoten door een Duitse jager in de buurt van Bern en is bij het Zwin, op de Doornwaard, neergestort. Maar de vleugel of de staart stortte bij ons thuis in Nederhemert neer, voor het huis in de stoep die toen naar Dirk Hobo liep. Ik heb toen voor het eerst een zonnebril gezien. De bemanningsleden van dat vliegtuig, acht in getal, zijn allemaal omgekomen. Het waren Polen en een Amerikaanse gezagvoerderluitenant, W. Osika. Ze liggen allemaal op het Poolse kerkhof in Breda begraven. Die stoep is in de jaren 50 veranderd en later nog een keer. Dus een beetje schuin voor mijn ouderlijk huis in Nederhemert is de staart gevallen.

Op 16 februari 1945 zijn we met de familie geëvacueerd naar Aalst, naar een schoonzus van opa. Vader, moeder, opa en nog twee ooms, die bij ons inwoonden. Andere families moesten naar Leerdam en zelfs naar Friesland evacueren. Wij, familie Brugmans, moesten lopend naar Aalst. Voorop Opa met onze geit aan een touwtje en moeder met mij in de kinderwagen.

In Aalst heb ik ook mijn 5de verjaardag gevierd. Ik kreeg van vader een leeg pillendoosje, omdat er niets anders te koop was. Maar wel met de mededeling dat ik na de oorlog een kar vol met cadeautjes zou krijgen. Ondanks de oorlog was het toch nog gezellig in Aalst met burens zoals Muske, de Liter en nog anderen. Er zijn in Aalst ook huizen gebombardeerd en doden te betreuren, waaronder een meisje uit Hèmert, Aagje Bouman. Ik had in Aalst in de Buurt, zo heette dat daar, bij het huisje onderaan de dijk een afweergeschut nagemaakt in de vorm van een houten paal. Die was in de dijk ingegraven en 's avonds dekte ik het samen met vader onder een jute zak ter camouflage. Samen met mijn opa op de dijk heb ik gezien dat de toren van Wijk werd beschoten en de spits eraf werd geschoten. Dat heeft wel indruk

op mij gemaakt, als jongen van 5 jaar. De laatste week van april mochten we weer terug naar Hèmert, de laatste Duitsers hadden de Bommelerwaard verlaten. Dankbaarheid vervulde ons hart toen we ons ongeschonden huis weer zagen, wat waren we blij. Bij de burens Verheij was het schuurtje verdwenen. Dat was een bomkrater geworden. Verder herinner ik me dat op het grasveldje naast ons huis de Pinksterbloemen stonden te bloeien. Van de bevrijding merkten we niet veel. Er kwamen geen geallieerde troepen ons dorp binnenrijden en er is ook geen feest gevierd.

Op een dag mocht ik met mijn oom op de fiets via de noodbrug over de Maas naar Den Bosch. Bij een winkel in de Orthensestraat kreeg ik de eerste Kwattareep van mijn leven, wat heb ik er van gesmuld. Een jaar na de bevrijding op 31 augustus 1946, de verjaardag van Koningin Wilhelmina, werd er Oranjefeest gevierd. De schooljeugd werd toen rondgereden op een auto van Gebr. Vos en met de paardenwagen van Cees Verheij uit de Molenstraat. De kinderen allemaal met een Oranje strikje op. En de auto was versierd met Rood, Wit en Blauw.

Dit was mijn oorlogs-en bevrijdingsverhaal 1945.

Piet Brugmans, Andel

Op vliegbasis Faldingworth in het graafschap Lincolnshire is het 300e Masovian Squadron gestationeerd. Een eenheid die in 1940 is samengesteld uit Poolse jachtvliegers die uit hun land zijn ontsnapt na bezetting van de Duitsers. De zes Lancasters van het 300e Masovian hebben in de missie voor de nacht van 28 mei 1944 ieder zes ton aan bommen aan boord. Een van de toestellen is de BH-P met het serienummer DV282. Aan boord zijn acht bemanningsleden. Piloot Jerzy Kazmierz Koziol, navigator William Wisdom Tapp, een Amerikaan van Poolse ouders, radiotelegrafist Wladyslaw Szymanski, boorwerktuigkundige Marian Myszor, bommenrichter Bernard Jankowski, de boordschutters Ludwik Maciejewski en Jan Duchaczek. Als extra man vliegt Witold Osika mee die de opleiding tot piloot net achter de rug heeft en meegaat om ervaring op te doen. Het doel van de missie: Rangeerterrein Rothe Erde bij Aken. Op 5000 meter hoog om acht over twee ratelt het Schrägwaffen zoals de omhoog gerichte mitrailleurs genoemd worden van een Duitse piloot in de Junker 88. De bommenwerper met de Polen aan boord wordt in de romp en rechtere vleugel getroffen en stort loodrecht omlaag bij Bern (op de Doornwaard). De Lancaster slaat te pletter in een weiland bij het Bernse stoomgemaal. Door de klap komt de lading, op 4 bommen van 500 pond na, tot ontploffing. Een krater van 10 meter breed en vijf meter diep ontstaat. De wrakstukken liggen verspreid over een afstand van anderhalve kilometer. Geen enkel bemanningslid overleeft deze crash. Aanvankelijk worden in het weiland aan de overkant van de Maas slechts vier lijken aangetroffen. Twee worden door de Duitsers geïdentificeerd als Duchaczek en Myszor. De stoffelijke resten van alle vier worden op last van de Duitsers in stilte begraven op de RK begraafplaats in Heusden. Ook zijn daar de overige stoffelijke overschotten begraven die bij het ruimen van de wrakstukken gevonden werden. Op 25 juli 1962 zijn de acht doden overgebracht naar een Poolse begraafplaats in Breda. Daarbij zijn alle mannen geïdentificeerd en kregen alle acht een eigen graf.

Een veilig heenkomen op 't Eiland

Een veilig heenkomen op 't Eiland

Adolf Hitler wilde niet alleen Europa bezetten maar alle in zijn ogen nutteloze burgers uitroeien. Afvoeren en vermoorden: geestelijk gehandicapten, homo's, zigeuners en vooral ook Joden. In 1943 had Hitler zijn doel voor een groot deel bereikt. Joden isoleren, oppakken, afvoeren naar verzamelkampen zoals Westerbork, naar werkkampen in o.a. Polen en uiteindelijk naar vernietigingskampen als Auschwitz. Gelukkig stonden moedige Nederlanders op en toonden medemenselijkheid en zorg. Zo waren er op het Eiland twee Joodse jongens bij de familie Braat in de boerderij (Kasteellaan 6) en twee meisjes bij de familie Witjens in huize Zuidwijk (Kasteellaan 15). In het Brabants Dagblad van 27 januari 2012 schreef Gerrit Verkuil er een artikel over en dat op basis van een boek dat de titel draagt 'Against all odds'. Trees Blom en Gerard Hoogbergen hebben dat boek vertaald. Een samenvatting.....

In Amsterdam werden opgepakte Joden bijeengedreven in de Hollandse Schouwburg. Velen hoopten naar een werkkamp te gaan, enkelen vermoedden erger. Sommige Joodse ouders probeerden voor hun kind(eren) via het verzet een veilige plaats te regelen, vaak op afgelegen plaatsen in het land. Het lukte om tientallen kinderen heimelijk uit de kindercrèche tegenover de Hollandse Schouwburg te smokkelen. Het ondergrondse verzet bracht die kinderen naar moedige Nederlanders, zoals de familie Witjens en de familie Braat op 't Eiland.

Over één van die Joodse kinderen weten we heel veel omdat de moeder van dat kind na de oorlog haar vaak traumatische ervaringen heeft opgeschreven. We gaan terug naar 1940. Willem Witjens was in Den Haag een verdienstelijk schilder in de stijl van de Haagse School. Het echtpaar Witjens had daar het Eilandse echtpaar Van Wassenaer leren kennen. Toen hun huis in de eerste meidagen

van 1940 was gebombardeerd, kreeg Witjens in Nederhemert door de familie Van Wassenaer een huis aangeboden, dat toen leeg stond, nu Kasteellaan 15 (het huis droeg de naam Zuidwijk).

Enkele jaren daarvoor was het echtpaar Witjens in contact gekomen met het Joodse echtpaar Wolf en Ruth Lesser, die op huwelijksreis waren. Het jonge stel deelde hun bezorgdheid over de situatie rondom Joodse burgers waarna het echtpaar Witjens hulp beloofde als dat nodig zou zijn.

Amsterdam: In mei 1943 werd de familie Lesser met hun dochtertje Leonie van 4 jaar door de Duitsers opgehaald en naar de Hollandsche Schouwburg gebracht. Leonie werd naar de crèche aan de overkant van de straat gebracht, waar geen toezicht was en de kinderen naast elkaar op matrassen lagen. Moeder Ruth Lesser vreesde het ergste voor de kinderen en besloot in te gaan op het aanbod om haar kind door de ondergrondse te laten onderduiken. Alice, een Utrechtse studente die bij de ondergrondse werkte, bracht Leonie naar Nederhemert bij het echtpaar Witjens waar al een wat ouder Joods meisje onderdak had gevonden. Het echtpaar had ook zelf een dochter: Tessa van 7 jaar. De Joodse meisjes kregen andere namen: Leonie werd Lonnie Lessen en het oudere meisje Noemi Kahn ging door het leven als Dienneke Marsink. Over Lonnie werd verteld dat zij haar ouders had verloren bij het bombardement op Rotterdam en over Dienneke dat zij een kindermisje was voor

Lonnie

de twee jonge meisjes. Lonnie herinnert zich Nettie als een sterke persoonlijkheid, een integere vrouw met een hoog moraal. Ze was geboren als Ten Sijthoff en kwam uit een gegoede familie. Tante Nettie was dan wel niet een persoon om veel te knuffelen maar ze was altijd rechtvaardig en eerlijk in alles wat ze van een ander vroeg. Ze verwachtte gehoorzaamheid. Je moest je bord helemaal leeg eten, anders kreeg je geen toetje. Hoewel het eten schaars was, het kwam van de naburige boerderijen, was er geen honger. Iedereen had zijn eigen taak. Lonnie moest het onkruid in de tuin wieden, of het nu regende of slecht weer was. Maar Nettie leerde haar ook lezen en schrijven. Oom Willem was heel aimabel en lief. Hij kwam van een arme familie. Hij was een kunstenaar, een schilder. Hij was goedhartig. Hij had veel vrienden en had twee rechterhanden voor alle soorten handwerk. Hij hield van iedereen om hem heen.

De kleuter Lonnie moest op de een of andere manier verteld worden dat haar ouders haar nog niet konden ophalen. Haar werd verteld dat haar moeder heel ziek was en dat haar vader bij mama moest blijven om haar te verzorgen. Op een dag zouden ze haar komen ophalen zo gauw haar moeder beter was. Lonnie ging vaak naar de rivier en hoopte dat op een van de boten haar ouders zaten.

Toen in november 1944 de bewoners van het Eiland moesten evacueren ging het gezin Witjens, dus inclusief de twee Joodse meisjes, eerst naar Noord en later naar Zuilichem, waar zij vlak bij de familie van Wassenauer terecht kwam. Als er Duitsers voor de deur stonden, gingen de Joodse kinderen achter de bedstee, waar Willem in lag. Nettie zei dan aan deur "Mein Vater ist krank, er hat fiber!" Uit angst voor een besmettelijke ziekte gingen de Duitsers dan weer verder.

Nettie Witjens maakte aantekeningen in een dagboekje dat begint op 4 september 1944 en eindigt op 28 mei 1945. Nettie beschreef de oorlog zoals die in Nederhemert werd ervaren: vliegtuigen in de lucht, het schieten, het luchtdoelgeschut in haar achtertuin en hun dagelijks leven. Duitse soldaten vorderden haar huis, woonden in de kamers van de meisjes, terwijl hun wapens in de tuin lagen en de oorlogskarten op de keukentafel. Zij vonden Lonnie een heel aardig kind en wilden met haar spelen. Tenslotte kwamen 's avonds op 4 mei 1945 om 21.15 uur vrienden vertellen dat de

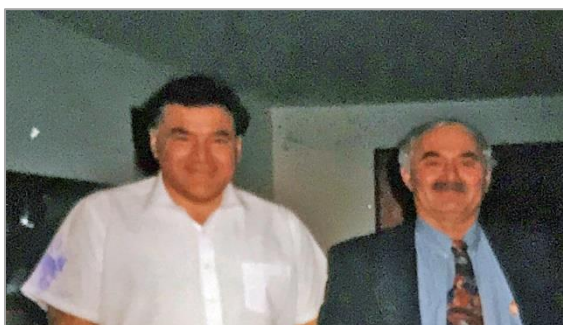

Nettie en Willem Witjens

Duitsers hadden gecapituleerd.

Op woensdag 12 mei 1945 kwam Benjamin Kahn (een broer van het meisje Noemi en soldaat in het Britse leger) Lonnie ophalen in zijn Britse legertruck. Benjamin bracht haar naar Utrecht naar 'tante' Alice (de studente die Lonnie lang daarvoor van Amsterdam naar 't

Eiland had weten te smokkelen). In Utrecht bleef Lonnie de hele winter en ging daar naar school. Lonnie was dus al uit Nederhemert verdwenen toen de andere Eilanders van hun evacuatieadres terugkwamen. Tessa Witjens bleef na de oorlog contact onderhouden met haar 'zusjes'. Hun namen staan ook vermeld bij de overlijdensadvertentie van mevrouw Witjens in 1994. Het hele verhaal is uiteindelijk uitvoerig opgetekend en wel door de moeder van Lonnie: Ruth Lesser-Kiwi. Zij liet als 94-jarige in 2009 haar verhaal optekenen door een journalist die het boekje *Against all odds* (Tegen alle verwachtingen in) doopte. In augustus 2011 kwam Lonnie naar 't Eiland om mevrouw Van Wassenauer een exemplaar van het boekje te geven.

Bennie en Izak Barend. Rechts is Ben.

Joodse jongetjes

De landerijen van de familie Van Wassenauer werden voor én in de oorlog bewerkt door de familie Braat (na de oorlog werd dat de familie Lanser). Ook bij dit gezin hebben twee Joodse kinderen een veilige schuilplaats gevonden: de broertjes Izak en Bennie Barend. Hun ouders hebben de verschrikkingen helaas niet overleefd. De broers zijn na de oorlog door de familie Braat geadopteerd. Het hele gezin is uiteindelijk geëmigreerd naar Oregon in Amerika en de familie Braat kreeg toestemming om ook de geadopteerde jongens mee te nemen. Via een Joodse neef in Israël (Louis Brilleman overleefde als kind de oorlog op een boerderij in Eethen) begreep ik dat de beide jongens het verleden willen laten rusten. Bennie is veearts geworden en heeft geen kinderen. Izak (hij heeft in de VS de naam Wim aangenomen) is elektricien geworden en runt een winkel. Zijn gezin werd verblijd met vier dochters. Louis meldt vanuit Israël dat hij vanuit Eethen meer dan eens op 't Eiland bij zijn neefjes is geweest om daar te spelen. Het toont de relatieve veiligheid van onze regio tot aan november 1944.

Henk Poelakker

Evacueren vanaf 't Eiland

Evacueren vanaf 't Eiland

In een gezellige seniorenwoning te Waalwijk vertelt Lien Kuijpers (1933) over haar kindertijd op 't Eiland gedurende de Tweede Wereldoorlog. "De eerste jaren van de oorlog heb ik vooral veel gespeeld zoals een kind van zeven jaar kan doen. Heel onbevangen, geen idee wat het betekent om met een beperkte vrijheid om te gaan. Toen ik als 11-jarige in de herfst van 1944 mee moest evacueren, begreep ik razendsnel wat een oorlog inhoudt."

Geen soldaat te zien

Lien werd geboren in de pastorie terwijl haar opa van moederskant nog op de Hooge Boogerd (nu Kerklaan 14) woonde. "Toen opa

Roseboom overleed zijn wij als gezin, ik meen in 1937, naar die woning verhuisd. Wat ik nog van die eerste dagen van de oorlog weet is de grote hoeveelheid ronkende motoren die over de dijk reed. Dat voelde beangstigend en nog altijd heb ik schrik van brullende motoren. In die eerste jaren hebben we nauwelijks een Duitse soldaat gezien, misschien had ik er geen oog voor. Feit is dat 't Eiland een vredige, rustige en veilige plek was waar ik heerlijk met andere kinderen kon spelen. Op 't Eiland kwamen gedurende de oorlog 'nieuwe' kinderen uit de stad die hier moesten aansterken. Pas na de oorlog hoorde ik dat het Joodse kinderen waren die bij Witjens en Braat ondergedoken zaten (*meer daarover elders in deze Dorpskrant HP*). Iedere dag ging ik lopend op weg naar school in Noord. Als we zondags wel eens gingen wandelen, zag je bij de brug een soldaat op wacht staan. Het zal oktober 1944 geweest zijn toen er in d'n Bill tegenover ons huis een munitiedepot kwam inclusief Duitse bewaking. Die soldaten werden bij ons thuis ingekwartierd, of we dat nou leuk vonden of niet. De oorlog barstte voor ons pas echt los kort nadat Heusden op 4 november 1944 bevrijd werd. Wij zaten tijdens beschietingen in onze kelder; een van de bewakers van het munitiedepot is toen gesneuveld. In de dagen daarna moest mijn vader met vele anderen schuttersputjes voor de soldaten graven maar al snel kwam het bevel dat we moesten evacueren."

Evacueren

Op 11 november werd 't Eiland door de Duitsers leeg geveegd, iedereen moest weg. Gezinnen met kinderen, bejaarden, boeren met hun vee. "We vonden in Noord een gastvrij onderdak bij een vriendin van ons moeder. Echt veilig was het daar niet en al snel moesten we opnieuw het rugzakje om en liepen we als gezin, vader-moeder-vier kinderen, naar Zuilichem. Bij wildvreemde mensen mochten we zo maar in huis zijn en slapen we op strozakken. Naar school ging ik niet meer, wel mocht ik buiten spelen. Als kind vond ik dat allemaal spannend maar toch ook weer leuk. Zo zijn we nog op vier andere plaatsen beland (Zaltbommel, Geldermalsen, Culemborg en Houten) om uiteindelijk met de trein, in een veewagon, richting Leeuwarden te gaan. Het moet ergens in januari 1945 geweest zijn."

Wonen in de pastorie

In Leeuwarden werd het gezin Kuijpers over drie woningen in dezelfde straat verdeeld waarmee het gezin min of meer uit elkaar viel. "Op 15 april werd de Friese hoofdstad bevrijd; opeens hing er tegenover het huis waar ik met mijn zus Jans verbleef, een vlag te wapperen. De volgende dag zijn we langs de weg gaan staan en zagen we vrolijk zwaaiende soldaten in tanks en jeeps voorbij rijden. Pas een maand na de landelijke bevrijding werden wij begin juni met een open vrachtwagen opgehaald. Een lange reis richting 't Eiland. Ondanks dat er al veel was opgeruimd, waren veel huizen flink beschadigd. De kerk kapot geschoten en toen we daar om het hoekje kwamen en ons huis helemaal in puin zagen, moest mijn vader huilen. Waar moesten we heen? Waar waren onze spullen gebleven? Onze ouders zullen vast grote zorgen hebben gehad maar voor mij als kind leek alles nog oplosbaar. We mochten opnieuw in de pastorie gaan wonen waar ook de dominee met zijn zus woonde."

Nederland stroopte de mouwen op, voor verdriet was geen tijd en ruimte. Zo werd ook De Hooge Boogerd weer opgebouwd. "Aannemer Hobo, daar waar mijn vader als timmerman in dienst was, herbouwde ons huis. In september 1945 ging ik weer naar school.

Dagboek

De moeder van Lien heeft een dagboek bijgehouden tijdens de evacuatie naar Friesland van haar gezin. Delen van dat dagboek zijn 25 jaar geleden gepubliceerd in het boek *De Bommelerwaard Bevrijd*, een uitgave van de Historische Kring Bommelerwaard. Wij vatten het hier samen:

"Maandag 29 januari 1945: We gaan in een colonne van wagens, karren en handwagens op pad richting Zaltbommel. Dinsdag 30 januari: Dekens hebben we om onze hoofden gehangen want het is bitterkoud en het sneeuwt weer. Het

is al donker als we in Culemborg aankomen. Woensdag 31 januari: Deze dag is wel de moeilijkste dag. Ontzettend koud, vooral op de dijk. Bergen met sneeuw. In Schalkwijk krijgen we hutspot met erwtensoep, dat smaakt goed. Vrijdag 2 februari: Het wachten is op de trein. Eenmaal op het perron is het donker; lichten mogen niet aan, bang voor bombardementen. De reis naar Friesland is begonnen met zeker wel vijftig mensen in één goederenwagon. Zaterdag 3 februari: Eindelijk in Leeuwarden. 's Avonds om half acht vinden we op drie verschillende plaatsen bij wildvreemde mensen onderdak”.

Henk Poelakker

Het Kasteel tijdens de Tweede Wereldoorlog

Het Kasteel tijdens de Tweede Wereldoorlog

Al ver vóór de Tweede Wereldoorlog werd het kasteel op 't Eiland bewoond door de familie Van Wassenaer. Deze adellijke familie beheerde de landerijen. In de jaren richting de oorlog bestond het gezin dat op het kasteel woonde uit vader Jaap, moeder Louise en hun zonen Maurits en Floris. Het kasteel werd slechts bewoond in de zomermaanden; de rest van het jaar verbleef het gezin in Den Haag. Op het moment dat de oorlog uitbrak, was er tumult en paniek met name omdat het Nederlandse leger de brug bij Heusden had opgeblazen om

de opmars van de Duitse Wehrmacht te stoppen. Helaas hebben de vele vernielingen aan de infrastructuur niet kunnen voorkomen dat ons land al na vier dagen de ongelijke strijd moest staken. Nederland werd bezet en zeker in onze regio leek het leven min of meer op de oude voet voort te gaan. De seizoenen volgden elkaar op, de aardappels werden gepoot, het koren werd gemaaid; de boer, hij ploegde voort. Duitsland richtte zich nauwelijks op het rivierengebied wat inhield dat veel inwoners tot september 1944 bijna geen soldaat hebben gezien. Met de opmars van de geallieerden en met name Operatie Market Garden werd het in de herfst van 1944 allemaal anders. Heusden werd begin november bevrijd en de Duitsers werden over de Bergse Maas gejaagd. Deze gegraven rivier werd in ons gebied de frontlinie en over en weer werd er flink geschoten. Kerktorens die door de Duitse soldaten als uitkijktorens werden gebruikt, kregen vanuit bevrijd gebied de volle laag. Om de geallieerden tegen te houden, werden langs de Bergse Maas maar ook binnendijs talloze landmijnen geplaatst. Op enig moment was verblijven op 't Eiland voor burgers onverantwoord: een evacuatie werd afgekondigd. Maar waarnaartoe? Wat kon je

nog meenemen? Huisraad? Twee kippen? Een zieke oma? Een huilende baby? Angst, vertwijfeling en verdriet kwam over 't Eiland, zo ook over de familie Van Wassenaer.

Hamarita

De kleinzoon van destijds de kasteelheer vertelt:

"Ik ben Jeroen van Wassenaer en ben in 1954 geboren, ver na de oorlog dus. Dat wat ik vertel is gebaseerd op verhalen van mijn grootouders en vader Maurits. Wat er feitelijk gebeurd is, kan ik uiteraard niet beschrijven. Wel weet ik dat er een

Jeroen van Wassenaer

wetenschappelijk onderzoek gaande is naar alles wat met de evacuatie te maken heeft. Dat zo zijnde begin ik bij mijn grootouders. Toen het voor hen in Den Haag halverwege de oorlog steeds dreigender werd, zijn zij met hun twee kinderen (mijn vader en oom dus) verhuisd naar 't Eiland. Het Kasteel bleef het zomerverblijf maar feitelijk woonden zij op wat nu Hamarita is, Kasteellaan 2, recht tegenover het Kasteel. De landerijen werden net als alle voorgaande jaren bewerkt door de bedrijfsleider van het landgoed, de heer Braat. Kort na de bevrijding van Heusden is 't Eiland geëvacueerd, 10/11 november 1944. Mijn grootvader is later vanuit Noord nog eenmaal terug geweest naar het Kasteel om iets te halen. Eenmaal binnen zag hij overal blikken met benzine als vermoedelijke inhoud staan. Angstaanjagend. Mijn grootouders waanden zich veilig op 't Sterrenbos in Nederhemert-Noord; daar woonde de zus van mijn grootvader, mevrouw Rosenboom-van Wassenaer, de tante van mijn vader, een oudtante van mij. Maar ook daar was het niet veilig en al snel trok het gezin verder en vond uiteindelijk een veilig heenkomen in Zuilichem. Mijn vader moest daar als kind o.m. bij de steenfabriek schuttersposten in de dijk graven.

Kamertapijt

"Het Kasteel was gedurende de oorlog een veilige plaats gebleken en dus leek het voor familie en vrienden van mijn grootouders een uitstekende plaats om kostbaarheden onder te brengen.

Ik denk dat het serviezen, schilderijen, meubels enz. geweest zijn. Zelfs het Openlucht Museum uit Arnhem dacht in het Kasteel een prima bewaarruimte te hebben. Vanuit Arnhem moet een enorme hoeveelheid aan cultuurhistorisch erfgoed aangevoerd zijn want de spullen zijn per schip naar 't Eiland gekomen. Het Kasteel werd voor de Duitsers een plek om even uit te rusten na dagen aan frontlinies elders te hebben gelegen. Na de oorlog is o.a. een heel groot kamertapijt uit het Kasteel gevonden bij de Eilandse dijk, gebruikt om op te liggen tijdens het schieten richting de geallieerden in Heusden. Ook is na 1945 notabene in Hedel, in een badkuip in zo maar een weiland, de sterrenkijker van mijn grootvader gevonden. Of het waar is, weet ik niet maar er wordt verteld dat er zelfs feesten door de Duitsers op het Kasteel werden georganiseerd compleet met per bus aangevoerde dames van lichte zeden. In januari 1945 kreeg het onverwoestbaar

Het kasteel als ruïne

geachte Kasteel de volle laag vanuit bevrijd gebied. Het brandde compleet af en wat overbleef was een ruïne, een bouwval waarin niets meer van waarde terug te vinden was.”

Openlucht Museum

Duitsland geeft zich uiteindelijk over en op 5 mei 1945 wordt in Wageningen in aanwezigheid van Prins Bernhard de capitulatie getekend. Nederland viert feest, vlaggen worden opgehangen, bevrijders worden omarmd, het land loopt over van vreugde. Maar niet in onze regio want hoewel de vijand verslagen is, kunnen geëvacueerde inwoners nog niet terug naar hun verwoeste huizen. Eerst moeten talloze landmijnen opgeruimd worden alvorens het sein veilig kan worden gegeven. “Ik stel me zo voor dat mijn grootouders met mijn vader (die is dan 16 jaar) en mijn oom (die is dan 12 jaar) met enige gelatenheid teruggekeerd zijn. Het Kasteel verwoest, de woning aan de overkant geplunderd, de kostbare spullen van familie, vrienden en het Openlucht Museum in rook opgegaan. Geen feest, geen fanfare, geen vlaggen. Net als de andere Eilanders, moesten zij de mouwen opstropen en met blote handen beginnen aan de wederopbouw.”

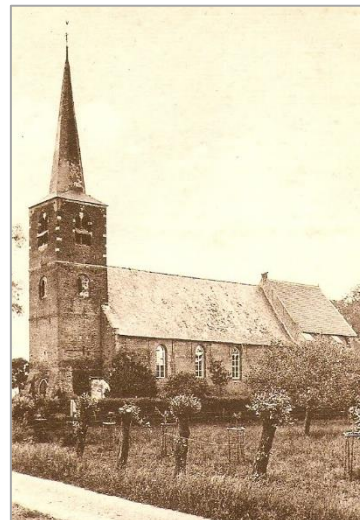

Eilandse brug in 1944

Een lijk gevonden

Jeroen herinnert zich nog de tijd dat hij als jochie in de jaren vijftig en zestig vaak speelde met Peter van Heemskerk (zoon van de Lange Gerard). “Er werd op ’t Eiland verteld dat een zekere Willem de Bree weigerde te evacueren. Hij zou tussen al het oorlogsgeweld gebleven zijn maar van hem is nooit meer iets gehoord. Op een dag, eind jaren vijftig, speelden Peter en ik nabij de wiel en vonden wij een deel van een schedel. Dat was nog eens een vondst want kogelhulzen, helmen enz. hadden we al zo vaak

gevonden. Zou dit het restant van Willem zijn? Feit is wel dat er tegenover de Speeltuin, een jaar of twintig geleden, een lijk gevonden is. Deskundigen hebben dat onderzocht en vermoedden dat het om een geraamte ging uit de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648).”

Eilandse kerk

V1 en V2

“Peter en ik hingen aan de lippen van onze vaders als ze over de oorlog spraken. Mijn vader vertelde bijvoorbeeld over de fluitende V1 of V2. Het waren onbemande raketten die het Duitse leger afvuurde op Londen maar die al te vaak vroegtijdig neervielen. Het fluitende geluid, vlak vóór de inslag, heeft diepe indruk op hem gemaakt. Zo ook ontdekte hij met zijn broer Floris nabij ’t Zwin in Bern een neergestort vliegtuig. Ik kan me voorstellen dat zo’n vondst op pubers van toen een enorme indruk maakte. Wat me vooral bijgebleven is: mijn ouders en mijn grootouders hadden na de oorlog vooral oog voor de toekomst. Niet achterom kijken maar de schouders eronder. Is dat niet wat veel landgenoten hebben gedaan? En ondanks dat ik zeer geïnteresseerd ben in historie en de verhalen over de Tweede Wereldoorlog graag hoor, heb ik altijd het gevoel gehad dat ik de verhalen letterlijk uit mensen moest trekken. Het familiebedrijf (lees: het landbouwbedrijf) moest na de oorlog van de grond af opnieuw opgebouwd worden met dan de heer Lanser aan het roer.”

Henk Poelakker

k(W)oningsspelen

Bevrijdingsdag 2020

75 jaar vrijheid: 2020e jaar
Een jaar als nooit tevoren
Een tijd van onbekend gevaar

We zijn aan huis gekluisterd
We komen nergens meer
Veel nieuws wordt er beluisterd

Geen reizen en geen terras
Geen school maar wel het werk
Niets is meer hoe het was.

Geen handen en geen knuffels
Geen verjaardag en geen feest
een tijd van vreemde trubbels

Geen bezoekje meer aan oma
maar raamvisites of een kaart
Beeldbellen leren door corona

Maar toch ook: saamhorigheid
en elkaar opnieuw ontdekken
genieten van eentonigheid

Al het kleine weer waarderen
Blij met een gezonde dag
We mochten toch ook zoveel leren
daarvoor hangt óók nu de vlag.

g.kooijman

Prijs voor de 'gekste' familie met K(W)oningsdag

Realisatie parkeerplaatsen op het Eiland

Realisatie van 8 parkeerplaatsen in Nederhemert-Zuid - mei / juni 2020

Duurzaamheid

Onderzoek duurzaamheid in de Tuinstraat

Voor mijn afstudeeronderzoek voerde ik een onderzoek uit onder bewoners van de Tuinstraat. Via deze weg wil ik iedereen die heeft meegelopen hartelijk danken voor hun tijd! In dit artikel leest u meer over mijn onderzoek en de belangrijkste bevindingen.

Enquête in de Tuinstraat

Aan het begin van mei 2020 hebben de bewoners van de Tuinstraat een enquête toegestuurd gekregen.

Het onderzoek ging over wat zij het belangrijk vinden bij een duurzame oplossing voor aardgas. Ook ging het onderzoek in op de rol van de gemeente bij burgerparticipatie en –initiatieven.

Uitkomsten van het onderzoek

Bij een duurzame oplossing voor aardgas vinden mensen dit belangrijk:

1. De oplossing mag niet te duur zijn (lage investeringskosten)
2. Het is belangrijk dat er geen veranderingen zijn in de omgeving en het landschap
3. De oplossing mag geen vervuilende uitstoot geven
4. De oplossing mag niet te groot zijn.

Een volledig aardgasvrije woning werd het minst belangrijk gevonden.

Bij het gedeelte over de rol van de gemeente bij burgerparticipatie en –initiatieven zijn dit de belangrijkste uitkomsten:

- De gemeente moet duidelijk aangeven waar men staat in het proces, wat er nog moet gebeuren en welke termijnen hiervoor staan;
- De gemeente moet duidelijke hoofdlijnen aangeven voor initiatieven voor duurzamere warmte, zodat het initiatief binnen de politieke kaders valt en haalbaarder is;

- Wanneer een buurtbewoner een initiatief in gang zet, willen de meeste mensen er wel aan meewerken en voelen zij zich er vervolgens ook verantwoordelijk voor;

- Wanneer de gemeente deel uitmaakt van een werkgroep voor duurzamere warmte en zij inbrengt geeft, wordt dit over het algemeen ook vertrouwd;

- Bewoners willen zo vroeg mogelijk betrokken worden bij de ontwikkelingen van duurzamere warmte, hieruit hun eigen initiatieven opzetten en deze zo lang mogelijk in eigen handen houden. Wanneer eenmaal iets gezamenlijk geregeld moet worden, willen zij dat de gemeente dit doet;

- Bewoners willen een vast aanspreekpunt bij de gemeente voor de overgang naar duurzamere warmte.

Betrouwbaarheid

4 van de 25 adressen vulden de enquête in. Dat is een respons van 16%. De uitslag van de enquête is hiermee niet representatief voor alle inwoners. Hiervoor is meer onderzoek nodig. Door de corona situatie is mijn afstudeeronderzoek anders verlopen dan verwacht. We wilden twee woningen in de Tuinstraat door het Energieloket laten bekijken wat er aan duurzaamheidsmaatregelen mogelijk was. Met de uitkomsten zouden we een informatieavond houden. Omdat dit beide helaas niet door kon gaan, heb ik enquêtes uitgezet.

Breder onderzoek naar warmte-oplossingen. De enquête is onderdeel van een onderzoek naar verschillende warmteoplossingen en de rol van de gemeente bij burgerparticipatie. Mogelijk kan een lokaal energiebedrijf een verschil maken voor de kosten voor bewoners. De gemeente doet hier nog meer onderzoek naar.

Ambities duurzaamheid

De gemeente Zaltbommel wil overschakelen op duurzame energie. Het doel is: in 2050 nagenoeg geen uitstoot meer van CO₂ ten opzichte van 1990. Een van de manieren om dit

te doen is het vervangen van aardgas door een duurzamer alternatief. Dit is een hoge ambitie. Daarom is het nodig dat iedereen zijn steentje bijdraagt. De gemeente wilt dan ook samen met haar bewoners werken aan een betere toekomst voor mens, natuur en milieu. Met een aantal inwoners van Nederhemert heeft de gemeente in een tweetal bijeenkomsten al gesproken over duurzame energie. In september/oktober gaat de gemeente weer bijeenkomsten organiseren om samen met u te kijken hoe huizen, buurten, wijken en daarmee de gemeente kan worden verduurzaamd.

Vragen?

Wilt u meer weten over het programma Duurzaamheid van de gemeente? Kijk dan op www.zaltbommel.nl.

Heeft u vragen over mijn afstudeeronderzoek? Neem contact op met de gemeente via 14 0418 of info@zaltbommel.nl en vraag naar mevrouw Van Steenberghe.

Wilt u zelf aan de slag met duurzaamheid in uw woning of met uw straat? Neem contact op met het Energieloket via 0345 504 012 of zaltbommel@energieloketrivierenland.nl.

Lisa Huigen

Nieuwsbrief huisartsenpraktijk

Er is weer nieuws vanuit de huisartsenpraktijk in Nederhemert. We beginnen met het personeel. Dokter Hartman is terug van zwangerschapsverlof.

Dokter Vermond heeft tijdens haar verlof waargenomen. In de zomervakantie komt hij weer waarnemen.

Hieronder stelt Saskia zich aan u voor:

Hoi, ik ben Saskia Saraber. Ik ben met veel plezier twee dagen per week (dinsdag en donderdag) werkzaam in de praktijk als praktijkondersteuner GGZ. Van origine ben ik psycholoog en ik heb o.a. gewerkt in de ouderenzorg en een revalidatiekliniek.

Ik zie het als een uitdaging om u te ondersteunen in het omgaan met problemen waar u zelf niet uitkomt. Dit doe ik door coaching, ondersteuning of therapeutische interventies indien nodig.

Ik woon in Kerkdriel en ben moeder van een zoon en een dochter. Daarnaast ben ik ook nog stiefmoeder van twee jongens.

In mijn vrije tijd maak ik graag wandelingen met de hond en ik hou ook van het bakken van taart of brood.

Logopedie

Sinds januari is de logopedie van Stemtraining in onze praktijk gestopt bij gebrek aan personeel. We zijn blij dat dit plekje is opgevuld door Logopedie van Pelt. Ze is er op maandagmiddag hieronder stelt ze zich voor.

Mijn naam is Mariëlle van Pelt. Sinds 1996 is mijn praktijk gevestigd in Ammerzoden.

Mijn werkgebied beperkt zich niet tot Ammerzoden. Ook cliënten uit Hedel, Well, Nederhemert, Aalst, Bruchem, Kerkwijk, Brakel, Velddriel, Kerkdriel, Alem en Rossum weten de praktijk te vinden. Indien nodig, bezoek ik de mensen thuis.

In de praktijk worden zowel kinderen als volwassenen behandeld.

Het is een allround logopediepraktijk met bij- en nascholing op de volgende gebieden:

- oromyofunctionele therapie (OMFT), voor het afleren van afwijkend mondgedrag en het aanleren van een goede manier van slikken
- stotteren
- stemproblemen
- dyslexie
- sensorische informatieverwerkingsproblemen (SI)

Ik ben lid van de Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie (NVLF) en sta geregistreerd in het Kwaliteitsregister Paramedici. Daarnaast ben ik lid van een kwaliteitskring waar ik met collega's werk aan de vergroting van onze kennis en verbetering van het logopedisch handelen.

COVID-19 virus/ Corona

We zijn inmiddels allemaal bekend met de beperkingen door het COVID-19 virus. Ook in de praktijk hebben we het een en ander aangepast. We zijn direct begonnen met een speciaal spreekuur voor COVID-verdachte klachten. Hiervoor gebruiken we een aparte wachtkamer en aparte parkeerplaatsen.

Indien u geen klachten heeft die kunnen wijzen op COVID bent u welkom op de praktijk. We verzoeken u wel voor het bezoek aan de praktijk uw handen te reinigen met de desinfectie die in de hal staat. Er is ook een speciale looproute in de praktijk. Wilt u de pijlen volgen zodat we ongewenste botsingen kunnen voorkomen. Uiteraard hanteren wij ook de 1,5 meter afstand. Op de vloer hebben we voor de apotheek 1,5 meter stickers aangebracht. Vriendelijk verzoek deze afstand te handhaven. De artsen en assistenten zullen tijdens het spreekuur, indien de 1,5 meter verbroken wordt, een mondkapje gebruiken om u en ons te beschermen.

Bloedprikken

Het bloedprikken door het STAR SHL en JBZ zijn op de praktijk tijdelijk gestopt. Vanaf 15 juni gaat het STAR/SHL weer starten op 3

ochtenden in de week. Ook de oproepservice van STAR SHL zal weer opgestart worden.

Het bloedprikken zal wel anders gaan dan we gewend waren. Er gaat op afspraak gewerkt worden. U krijgt een tijd door waarop u aanwezig moet zijn. De personen die komen om bloed te laten prikken worden verzocht gebruik te maken van de ingang aan de achterkant van het pand. Hier zal ook 1 stoel komen te staan voor de wachtende, de volgende moeten buiten wachten of in de auto.

Bevolkingsonderzoeken gaan weer van start

Vanaf half mei zijn de bevolkingsonderzoeken naar kanker weer van start gegaan. Dit gaat in stappen. Begin juli start het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker. Het is dan weer mogelijk voor vrouwen om een uitstrijkje te laten maken. Heeft u klachten, maak dan wel een afspraak met uw huisarts.

Dossier OPEN

Patiënten gaan steeds meer de regie voeren over hun eigen gezondheid. Deze ontwikkeling wordt versterkt doordat zij meer rechten krijgen. Vanaf 1 juli 2020 hebben patiënten wettelijk recht op elektronische inzage van hun medisch dossier. Ook onze praktijk is hierop voorbereid. Waar vroeger de patiënt met een probleem naar een zorgverlener ging om het daar te laten verhelpen, is nu het gesprek over gezondheid steeds belangrijker geworden. De zorgverlener is niet alleen verantwoordelijk voor het beter worden van de patiënt, ook de patiënt heeft hierin een belangrijke rol. Meer regie voor de patiënt, samen beslissen en het gesprek over gezondheid zijn ontwikkelingen waarin de rol van de patiënt (en daarmee de rol van de zorgverlener) in de zorg verandert. Digitalisering is hierin van belang. Het is vanwege de digitalisering dat een patiënt ook meer regie kan nemen. Zelf afspraken maken via de app en medicatie herhalen een korte vraag sturen naar je zorgverlener is al mogelijk. Dit wordt uitgebreid met de mogelijkheid eigen uitslagen van bijvoorbeeld bloeddrukmetingen aan het dossier van de huisarts toe te voegen. Binnenkort volgt hierover meer informatie zowel landelijk als op onze website www.huisartsvandendool.nl

Met een hartelijke groet,
medewerkers Huisartsenpraktijk van den Dool

ROUW

Deze advertentie is abusievelijk in de vorige editie niet geplaatst

Op 10 december 2019 overleed

Jan van Aalst

Echtgenoot van Jenny van Aalst - Keijnemans

in de leeftijd van 74 jaar

Laatst gewoond hebbend: Molenstraat 44C

Op 26 maart 2020 overleed

Jan van Aalst

Echtgenoot van Cobie van de Werken

in de leeftijd van 70 jaar

Laatst gewoond hebbend: Molenstraat 27

Op 7 april 2020 overleed

Gerrit Bruijgom

Echtgenoot van Geertje Jacoba Bruijgom – de Bruin

in de leeftijd van 81 jaar

Laatst gewoond hebbend: Maasdijk 52a

Op 10 april 2020 overleed

Abraham Biesheuvel

Echtgenoot van Elizabeth Oomen

in de leeftijd van 88 jaar

Laatst gewoond hebbend: De Betuwehof te Opheusden

Op 16 april 2020 overleed

Agaat van Teijlingen - Holtkamp

weduwe van Hermanus van Teijlingen

in de leeftijd van 89 jaar

Laatst gewoond hebbend: Zorgcentrum 'Het Hof van Hintham' te
Rosmalen

